

СРПСКИ НАРОД

ПУТ КА ЕВРОПској СОЛИДАРНОСТИ

У великим градовима има много кућа за изнајмљивање чији се станари не познају. Растављају их само танки зидови, па ипак они живе често веома дуго непознати, не знајући једни другима навице, па чак често ни име. Њихови односи се ограничавају на нејасан поздрав приликом сусрета на степеницама, а по катакд сазнају о венчању или смртном случају само по томе што се доноси цвеће или се врата завијају црном тканином, а да нису тиме дубље погођени. Иако живе под истим кровом они су туђи једни другима и пре долази између њих до неповерења, него до симпатије.

Ако међутим у таквој једној кући избије једном пожар, или ако њени становници морају да се склоне у подрум од бомбардовања, онда се силом прилика упознају. Заједничка опасност намеће им извесну солидарност о којој у мирно доба нису ни слутили, нити су је желели. Њихов равнодушни егоизам мора да узмакне пред неопходношћу сарадње и они почињу да увиђају да су делови једне људске заједнице.

Такав се развој сада одиграва у европској кући. Досада су се «станари» великих и малих «станова» познавали само мање или више преко трговине, туристичког саобраћаја и културне размене. Али су у основи завидели једни другима, док им је идеја да они сачињавају једну целину била страна.

Њихов локални патриотизам био је царинска баријера, њихове љубоморе су спречавале да иза славног «европског концерта» буде нешто више осим политичког равнотеже, дипломатске игре пуне замки. Жалосна пропаст покушаја са исто тако славним «Друштвом народа» само је поткрепила ову чињеницу.

Сада се међутим појавила једна огромна заједничка опасност и чак најтврдоглавији «станари» морају сада да промене свој ситничарски менталитет, ако не желе да буду угрожени смртном опасношћу. Једино у томе показује болшевизам своју позитивну страну за Европу.

Циљеви овог рата су се непрекидно мењали. Сада се више не ради о тврдоглавости Пољске која је изазвала катастрофу и коју су њени заштитници напустили у моменту када су је изручили совјетском целату. Не ради се више ни о немачко-француској борби, иако наивне природе још увек виде у томе језгро ситуације. Не ради се више ни о томе да Енглези и Американци изигравају «слободнице» Француске, док убијају њено цивилно становништво, разарају њене луке, и према њој покушавају злочиначку агитацију.

Много више се ради о томе да Европа треба да буде разорена. Од оних који су некад били толико глупи да су желели слом Немачке, многи данас почињу не само да увиђају њено јунаштво, већ и да схватају шта би пораз

Немачке значио и за њих саме, када би се европска кућа сурвала. Не ради се чак више ни о томе да се победи фашизам или националсоцијализам. То су само изговори. Мржња против Европе трајала би и после нестанка ових облика владавине. Завера је данас уперена против самог опстанка Европе. Ово старо, часно и још увек чврсто пребивалиште, Европу мрзе далеке и туђе земље тако јако, како се то никада не би ни, у сну могло помислити.

Разлози ове мржње су многи. Енглеска је вековни непријатељ Француске. Она није никада преставала да се меша у европске прилике да би у своју корист сејала несугласице и изазивала сукобе. Она је вођена слободним зидарством и јеврејством. Израилев сан је разорене папског Рима и уништење успомена на антички Рим. Сједињеним Државама које постоје тек два века није још успело да своје разноврсне народе формирају у једно национално јединство, што може доћи само временом. Сем машинизма који их је опео и који они сматрају за највиши облик напрет

Написао НАМИЈ МОНЛЕР

ка, они немају никакве сопствене цивилизације.

Они издају милијарде за имитирање европске културе. Америчка сујета верује, да може бити без учења европског континента коме С. А. Д. имају све да захвале, и да може потиснути у страну. Али дух претставља вредност коју долар не може да замени. Американци то осећају.

Средњевековно руско царство основали су Варјази који су додуше потицали од Нормана. Али већина његових становника је, и поред све европске површне шминке, и поред хришћанства које није могло обуздати своју културу и своје перверзности, имала своју домовину у свима временима у азијској степи. Данас је болшевизам наследник ових сурових степских народа који је прокламовао атеизам, који је донео истовремено уједињење империјализма Петра Великог и дивљину Ивана Грозног и остварење сна о пролетерској диктатури. А ова пролетерска диктатура, која је

крвљу и ватром отстранила елиту народа, наметнула је машинизирано ropство широкој маси која још живи у мраку десетог века.

Међутим, Енглези као и Американци хоће да завладају привредно Европом и њеним колонијама док је истовремено предају Совјетима у циљу најдубљег унижења човека. То је савез који хоће да разори Европу између две огромне масе на Истоку и Западу.

И док сада непријатељи Европе очекују остварење овог циља, Енглези и Американци показују своју мржњу и разарају кукавички и без војничког успеха цркве, историјске споменике и музеје, све те сведоке ове европске цивилизације која је блистала целом свету и доносила му уметност, религију, филозофију и право још онда, када су сви садашњи непријатељи Европе били брутални и необразовани варвари.

Тако је моментано право ствари ствари. Упркос свим агитаторским лажима и хушкањима почи

њу станари европске куће да се да коначно то схватају и да се узнемирују. Очевидност опасности победила је коначно њихово незнање, њихову духовну тромост, њихова површна схватања и њихов слепи оптимизам. Европски народи коначно осећају да они у овој кући у којој станују поседују заједничко трихиљадугодишње предање, један духовни капитал који је исто као и њихов живот угрожен од стране људи које покреће само бес и жеђ за добитком.

То приморава европске народе на солидарност коју су и сувише дуго занемаривали и доводи их до сазнања да ова солидарност има данас само једног успешног браниоца: немачку војску. Што се европска кућа није срушила, има да се захвали само Немачкој. Немачка је на тај начин себи осигурала сјајну страну у историји нашег континента.

Али прва дужност «станара» је да образују један ланац и да помажу у гашењу пожара утолико пре што се паликуће међусобно не подносе.

ДУЖНОСТ БЕОГРАДА

Прошло је више од месец дана од првога терористичког бомбардовања Београда од стране Британо-Американаца, које нико није очекивао нарочито у онако бруталном облику, па је зато оно изазвало велико изненађење и велико узбуђење у свима редовима престонице. Требао је време да се многи поврате од запрепашћења и да се нормализују духови и живот у престоници.

Пред svakим грађанином поставио се проблем како да уреди нов начин живота да би могао да врши своје функције, да одговара својим дужностима а истовремено да се заштити од англо-америчких терористичких бомби. Многи су тај проблем решили врло лако, напуштајући град у време које се сматрало као критично за бомбардовање града водећи врло мало рачуна о својим обавезама и дужностима било да врше какву јавну функцију или да упражњавају какав посао економског карактера у вези са животом заједнице. Али је јасно да такво стање не може дуго трајати не само због исцрпљености грађана у вечитом шетању од града до периферије и ван ње као и због штете коју трпи држава и економски живот.

Место лутања и губљења времена у одилажењу тамо и овамо место у препричавању паничних вести, мора доћи један нови дух отпорности и сналажења у данашњој ситуацији. Не може се само мислити на свој голи живот а заборављати на дужности и обавезе према заједници која мора да живи, јер би иначе настао хаос, који ће погодити у крајњој линији и оне који не мисле на њу и на њене последице. Зато заповест данашњице у

име интереса заједнице и појединца јесте: **СВАКИ НА СВОЈЕ МЕСТО ДУЖНОСТИ И СВАКИ СЕ ИМА ПОСВЕТИТИ СВОЈЕ РАДУ, ИЗВРШАВАЊУ СВОЈЕ ДУЖНОСТИ.**

Ово важи у првом реду за државне чиновнике, који више него други грађани позвани су да својим радом омогуће правилно и редовно функционисање државног апарата, за које они одговарају, јер зато постоје и уживају извесне бенефиције. Редовно и савесно отправљање послова, уношење духа и иницијативе у државне послове, које је у овим нередовним приликама потребно јесте дужност која се још више намеће свима државним службеницима. Својим радом и својом пожртвованомшћу државни чиновници треба да слежу за пример осталим грађанима. Влада ће прописати радно време за које ће они моћи да обављају послове, тако да се у државној администрацији не би осетио никакав поремећај нити какав застој.

Они чиновници који се покажу несавесни и који буду покушавали да избегну обавезе предузеће се нарочите мере да се уразуме и да се врате на своја места, да би могли редовно отправљати државне послове. У ни зуп тих мера долази брисање са платних спискова и губљење свих привилегија и бенефиција. Не ће се допустити да они који имају сретства да не зависе од плате могу негде на миру проводити време, него ће брисање са списка државних чиновника повлачити друге обавезе, а међу њима упућивање на принудни рад. Тако државна служба неће моћи да служи као заклон за избегавање дужности, већ несавесни чиновници имаће да под

лежу свима обавезама као и други грађани.

У другом делу имају што пре доћи на своја места дужности и рада сви они београђани чији посао иако спада у такозване слободне професије може се сматрати као нека социјална функција која је потребна да нормалан живот друштвене заједнице тече. То важи на пример за трговце и занатлије, чије услуге потребне су за нормалан живот једнога града. То важи исто тако на пример за лекаре који нису у државној или у самоуправној служби, а који сматрају да може како хоће и где хоће да врше преглед болесника. Они у првом реду треба да схвате да њихова функција није никакав слободан посао, који они могу по својој жељи и нахођењу да обављају, него да је то једна важна друштвена функција, коју они морају да обављају редовно и савесно без обзира на све друго.

Бити лекар то није обичан занат или професија већ значи испуњавање једне високе социјалне дужности, вршење једног светог задатка, један од најузвишенијих позива. Зато њих треба очекивати у првом реду да буду на висини свога задатка и да обављају своју дужност без потребе да се приступи принудним мерама, што би била велика срамота за њих све и за нас.

Ово су императиви данашњице којима се имају поновиновати сви без разлике јер су у питању наша част и наш углед, као и опстанак и живот престолног града одакле мора да потичу све иницијативе. Поносни стони Београд који је кроз векове умео да пркоси свакоме непријатељу и да одолева свима опасностима, мора и данас да остане веран својој прошлости и да уздигнутог чела, челичне воље мушки и стојички да прима ударе британско-америчких ваздушних терориста.

В. А.

ЗАР ВРАЋАЊЕ НА СТАРО?

Има их који и данас усред ове гигантске борбе између ова два света и континента, после које мора доћи један нов свет, још увек сањају и очекују враћање старог поретка, који је показао сву своју немоћ да организује политички и социјални живот у оквиру нације, као и да уреди односе између народа на здравој и правичној основи. Они мисле да ће после оволико крви проливане и толико поднетих жртава све да се сврши, као да није било ништа, да се настави стари начин живота и мишљења, који је, међутим, већ одавно легао у гроб.

То уствари значи „британски мир“ („пакс британика“), враћање на либерализам демократију и парламентаризам, који су били само фасада иза које се крило господство света међународног јеврејства и њихових савезника и јатака, америчких магната и берзијанаца из Вол Стрита и енглеских лордова и банкара из Ситија. То је поредак, који Черчил и Рузвелт обећавају својим народима, Европи и целом свету са премазаном фирмом „новог света“, „новог идеала“, нудећи стару плесиву робу под новим именом и новом пропагандистичком лозинком.

А кад се мало загледа у ову робу онда се види да је то уствари добро познати стари свет британоамеричке плутократије, који значи светску превласт Британо-американаца у служби јеврејства у односима међу народима. А значи експлоатацију радног света у оквиру појединих нација од стране капиталиста под заштитом демократских народа о слободи и једнакости.

Има и код нас можда добронамерних, али свакако наивних људи, без довољне политичке културе и искуства, који као да су живели пре 50—80 година и са младим жаром заносе се либералним и демократским паролама, којима Черчил и Рузвелт варају своје и друге народе. Помоћу њих они прикривају праве циљеве своје борбе, која није борба за слободу и правду, него треба да задовоље захтеве и прохтеве британског и америчког империјализма, који се поред тога трву између себе за превласт у свету.

Ти наши национални људи као да нису ништа научили, ништа видели и разумели за ове три године рата, за ове три године револуционарног збивања у свету. Као да су преспавали ово судбоносно време, које ће значити раздобље у историји човечанства, крај велике историјске лажи о демократији и почетак једног новог доба правичнијег социјалног уређења нација и односа између њих.

Ма како се свршио рат, остаће једна чињеница, једно велико искуство да је свет прагледао својим очима, збојем копрену са њих. Тако се он ослободио демократских предрасуда и лажи и почео гледати стварност данашњег живота, који се развија у сасвим другом духу и правцу, у сваком случају супротном начелима демократске идеологије. Дуго завараване и успављиване демократском фразеологијом о слободи, једнакости и срећи човечанства, данас су се масе пробудиле и одбијају да буду и даље жртве британо-америчких плутократа.

То ће у сваком случају остати као највећа добит из овога великога историјског сукоба, из овога рата између два света, једног који умире у својим погрешкама и лажима и другог, који се рађа у препородитељској крви најбољих синова Европе. Може се сматрати да је завек покопана лажна либерална демократија у служби капиталиста и њихових јеврејских господара чије су маске скинуте и чији је лик народних крвопија и експлоататора показао се у пуној

светлости пред ослобођене очи народа у свету.

Истина о стварном значају и о правој вредности демократије по цену највећих жртава пробила је данас на видело и ништа више неће моћи повратити ранији углед и сјај демократији, једној од најупорнијих и највећих лажи историје.

Али то не виде наши новопечени демократи, који тек данас откривају демократију, као нешто ново и непознато, и ако она има већ своју прошлост, и ако се зна за сва зла и невоље које је донела свету. Откривају је као некакво мађионичарско чудо, које треба да донесе свету и српском народу срећу и благодатање. А не виде да давно покојна, и има још само вредност старог гвожђа, никоме више не треба, јер сви траже нове путеве националног и интернационалног живота. Пошто су годинама лутали десно и лево, немајући свој одређени пут, они и данас, као јуче демагошки политикани у Југославији, хоће да преваре српски народ. Натурају му преживелу и празну демократску фразеологију о слободи и једнакости, а он је већ имао довољно прилике да осети вредност тзв. демократских режима.

Наш народ стекао је потребно искуство и иза фирме и фасаде лажи прозreo је истину о демократији код нас, која се свела на режиме корупције, насиља и обмањивања. Демократски експеримент код нас показао је још страшније резултате, уништавајући код нашег младог народа, — који је имао још велике задатке да изврши, коме је била потребна дисциплина — вечне темеље српскога друштва. Он је уништио и тешко погодио нашу стару задругу, српску породицу, наш патријархални морал, створи српски морал, поткопао је православну веру, дезорганизовао и ослабио све традиционалне снаге, које су давале снагу и отпорност српском народу, којима је он чинио чуда и задивљавао свет.

Успон Србије био је једино могућ помоћу остатака здраве националне традиције и старог задружног морала, уколико су још они постојали услед разарања и дезорганизације, које је донела демократија. Она је повлађивала анархичне тежње у народу и спроводила тотално уништење свих моралних и духовних вредности српског народа, припремајући пут болшевичкој анархији, која за мало није стала главе српског народа.

Ето, тиме се сада заносе ти наши национални романтичари, који су се до јуче клели само Черчилом и Енглеском, веровали у њих као у идоло. А они их динички и хладно пустили низ воду за љубав болшевичког разбојника Тита, кад је било то у њиховом интересу. Они сад добро знају, пошто су искусили на својој кожи, ко је Енглеска и како безобзирно води своју спољну политику и игра се животима малих народа, којима се служи као инструментима своје политике и који за њих представљају само топовско месо, а сада и месо за њихове терористичке ваздушне летове, да би митдели пролививање енглеске крви.

Али и поред тешких разочарења, која су им приредили Черчил и Рузвелт остала је код њих још и сада жива вера у политику и социјални поредак, који они са истим цинизмом и лицемерством претстављају као друштвено организацију слободе, једнакости и среће народа. Тако они сада у данашњим судбоносним данима оснивају некакву „југословенску демократску народну заједницу“, обећавајући српском народу под енглеском заштитом слободу, једнакост и благодатање путем мађијских демократских формула. Не увиђају

колико их је прегазило време за ове три године, живећи од старих парола без контакта са светом, који се рађа, заносећи се још увек празном и лажљивом демократском фразеологијом која прикрива грубу стварност плутократско-јеврејске експлоатације.

Они не увиђају колико је данас убитачно и непромишљено оснивати некакве партијске заједнице састављене од политичких наивчина и десператера, као и од бродоломника некадашњих југословенских партија, које су толико зла нанеле нашем народу.

Они хоће сада под видом национализма да се поново увуку у наш живот и да наставе своје деструктивно дејство.

Они не увиђају да данас има једна организација која је допуштена у интересу отарбине, а то је национални фронт, који окупује све Србе национално оријентисане за борбу са Титом и његовим бандама, за борбу ради спаса српског народа и очувања његовог историјског континуитета.

Они падају у старе грешке разједињавања и слабења националних снага, проповедајући не-

какву демократску политику за будућност, која данас може да постоји само једна политика, политика бриге да останемо живи у овоме светском вртлогу, да спасемо српски народ од разних невоља и да у што већем броју дочекамо крај рата.

У данашњим судбоносним временима када се ради о бити или не бити једнога малог народа свако политизирање, идеолошко и партијско повлађање од све је штете и слаби јединство и слог, који су данас једино потребне српском народу ради његовог спаса. Свака друга политика је убитачна и штетна по његове виталне интересе и доводи у питање његов опстанак и његову будућност.

Велика је погрешка у данашњим временима заносити се демократском фразеологијом коју је потпуно прегазило време, погрешно је оснивати некакву „југословенску демократску народну заједницу“ која значи прошлост и спречава напредак и обнову Србије. Данашње доба захтева, не враћање на старе формуле и организације већ тражи ново, тражи нов поредак, нову државну и социјалну организацију у духу садашњег времена.

Зар они наши људи не умеју да гледају својим очима и да виде српску стварност, вечне темеље српскога живота, и да на њој зидају бољу будућност српском народу?

Место апстрактне демократије по страним узорима, која никада није одговарала духу и традицији српског народа, зашто не проповедају праву народну демократију у задружној држави, пошто она једино одговара духу и потребам живота нашега сељачкога народа.

Ту је наша будућност, ту је срећа и напредак српског народа, а не враћање некаквој демократији која је упропастила и довела до просјачког штапа српски народ и гурнула га у највећу катастрофу његове историје.

Чуди нас како у данашњим оскудним временима имају хартије и нашла су штампарнице да штампају овакве непотребне и излишне написе који иду у прилог гробарима Југославије, а отађавају посао правим српским националистима, који раде на обнови Србије у духу великих српских традиција, сходно захтевима новог времена.

„С—Н“

ИСТУРЕНА УПОРИШТА

Написао оберстлојтнант Бенари

„Стратегија је систем испомагања“. Ова истина Молтеевих речи доказана је још једном последњим догађајима на јужном делу немачког источног фронта. У току покретне одбранбене битке настали су код Сакала, Тарнопоља, Бродија и Ковела — хтели се то или нехтели — истурени делови фронта који су остали као гнезда отпора усред непријатељске бујине која је прохујала десно и лево од њих. Ова гнезда отпора изградиле је немачко војно вођство одлучно и вешто као бастионе, као клинове у месу непријатељског офанзивног механизма.

Бастион је у одбранбеном систему утврђења играо двоструку улогу. Бастиони су требали да буду, пошто су се истицали испред праве одбранбене линије, истовремено валобрани и истовремено бочна постројења. Данашња упоришта истурена испред одбранбених зона имају сличне задатке. Она приморавају нападача да прерано развије ватру која помоћу њих допире далеко у његову позадину. Она цепају његове јуришне колоне и тиме слабе њихов масовни притисак. Из њих, међутим, делује њихова тешка оружја на обе стране, њихова ватра удара у бокове непријатељских ударних клинова који поред њих продају напред.

Још осетљивије је можда њихов значај за противника у томе што су она као стреле у месу, као друмске запреке. Готово увек су важни саобраћајни центри ти којима се додељује улога истурених упоришта. У њима се укрштају железничке линије, друмови и аутостраде. Тиме, међутим, сви ови саобраћајни путеви постају изгубљени за противника за крвну његових борбених па. Истурена упоришта као заштитна одбрана важних саобраћајних веза добијају, међутим, за браћица још већи значај кад он хће да пређе у иззад за који су му потребни добри друмови у глеђем делу фронта.

И за друге циљеве офанзивних планова браниоца истурени положаји су му добродошли, биле де висови око њих пружају погодне припремне положаје или могућности камуфлирања и развијања његових чeonих офанзивних јединица, или да њихове станице и слагалишта претстављају погодна места за истовар и претовар коморе.

Градови и делови терена на источном фронту који су сада постали истурена упоришта великим делом нису били припремљени за ове задатке. Та још пре неколико недеља они су лежали као тиха места далеко иза борбеног фронта. Али у рукама делатних бранилаца слика се убрзо изменила. Скоро преко ноћи они су постали импровизирани тврђаве.

На ивици града и на узвишеницама око њега настала су гнезда отпора. Препреке и минска поља створена су између њих. Улази у град су забарикадирани, кровови су постали митраљеска гнезда, подруми кућа бункери за војнике и муницију.

Целокупна градска територија била је у појединим секторима уређена за одбрану, складишта муниције и спреме су попуњена док је још било везе са позадином, сва евентуална ватна постројења која би у случају пада града могла противнику користити послата су у унутрашњост, припремљена за разарање или већ разорена. Рањеници, болесници, жене, деца и остали неборци такође су времештени према Западу.

Тако су браниоци могли слободно да размахну рукама и да сву своју снагу употребе за своје борбене задатке. Савремена техника им истовремено отежава и олакшава решење ових задатака. Отежава у толико што целокупна ватрена снага савременог далекометног оружја пада са земље или ваздуха концентрично на њихов уски продор. Олакшава у толико што веза са изворима снаге главне борбене линије и домовине није потпуно пресечена.

Радио одржава духовни контакт. Он обавештава више вођство о положају, о бригама и невољама, о жељама и надама упоришта. Он преноси заповести и упутства вишег вођства упоришту, обавештава их о покушајима снабдевања и потпоре, регулише њихову сарадњу са посадама главне борбене линије. Преко радио могу воћи и војници у упоришту и даље да учествују у свакодневним догађајима на ратиштима у целом свету као и у догађајима у домовини. Више нема борбених појединаца који се чим падне мрак лукаво и вешто провлаче кроз линије опсађивача да би бар у-

споставили једну оскудну везу са спољним светом.

Транспортни авиони снабдевају опкољене са свим оним што им је потребно за живот и борбу, са оружјем и муницијом, животним намирницама и погонским материјалом. Они им доводе попутне и на повратку враћају рањене и болесне. Посада не мора више са страхом да економиче залихама којима располаже у моменту опкољавања.

Она нема више стално пред очима авет изгладњавања и несташице муниције. Захваљујући оклопљеним моторним возилима могуће је чак — као што смо недавно доживели код Ковела — у смелом продору обруча опкољавања снабдети их и копним путем.

Па ипак још и данас постављају се посладама истурених упоришта, од највишег вођства до последњег војника, највише душевни и телесни захтеви. Они морају даноноћно стајати на својим положајима стално у борби, у непријатељској ватри која киди нерве, у немогућности да ма и кратко време предахне у обезбеђеним одмористима.

Они морају при томе имати стално пред очима само један циљ: да непријатељу нанесу колико је могуће више штете користећи своје сопствене ствари додејат то могуће. Њима је сигурна захвалност домовине било да по испуњењу свога задатка буду ослобођени опсаде или се по вишој наредби пробију до главне борбене линије, или их на крају непријатељ савлада и славно уништи.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

Уредништво и Администрација Престолонаследников трг Бр. 43у партер (Терација).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљиче Наталије 100, Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресека“, а. д. Влајковићева 8.

НА СВЕЖИМ ХУМКАМА

ОПЕТ БОМБЕ

Београд, мученички Београд, поново је бомбардован. Срушено је више стотина кућа за становање и побивено око хиљаду мирних грађана, жена и деце, који су се били окупили на периферији града, рачунајући да су ту сигурни у случају бомбардовања. Има читавих породица које су од првог до последњег члана побивене. Има и таквих где је преостали члан с ума сишао.

Хиљадама других, који су имали среће да остану у животу, изгубили су своје покућанство, које су текли читавог века, откидајући често од уста. Јад обузима човека гледајући их како чепркају по рушевинама и седе на згариштима својих домова. За трен ока постали су бескућници.

Они други, чији су домови досад остали поштеђени, са зебњом очекују сутрашњицу. Јер сви напори да се нађе неки смисао и систем терору који се врши над Београдом остају неуспешни. Све више свакоме бива јасно да су терористи људи који честито и не знају над којом земљом и којим градом лете. Последњег пута пуштани су над Београдом летке на румунском језику.

Дођу просто људи и из ваздуха сруче свој терет где стигну. За њих је важно да могу да сниме рушевине, како би после извршеног лета примили богату награду. Кажу људи да су ови зликовци после извесног броја оваквих летова себе за читав живот обезбедили. У званичном извештају наравно стојаће да су погођени војни објекти.

Да се човек просто стиди времена у коме живи. И све се то ради у име некакве цивилизације. Истовремено док се врше ова недела која исто рија света не памти ни у најмрачнијим епохама свога развоја, причају нам како стручне комисије расправљају, о праведнијем „социјалном уређењу“.

А зашто онда руше куће ситног радног света, зашто му уништавају имовину? Кажу: они ће их после рата још лепше обновити. Нека им верује ко хоће. Ми питамо: шта ће дотле бити са тим људима који су остали без крова над главом, без игде ичега?

А ко ће надокнадити родитељима побивене синове и кћери, и овима њихове родитеље? И по ком је то људском и божанском праву извршено? Ко ће после свега овога моћи још веровати у реч „савезник“, у међународне конвенције, и томе слично?

Ако се у најкраће време не учини крај оваквим методама ратовања, онда ће човечанство утонати у варварство какво се јављало приликом пропасти прошлих цивилизација, само са том разликом, што су онда тиме бивали обухваћени поједини мали делови кугле земаљске, док су данас сви континенти угрођени.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

У среду, уочи славе града Београда иницијативом председника београдске општине Драг. Јовановића одржан је у духу прадедовских обичаја Светосавске цркве четрдесетодневни помен на свежим хумкама невино палих жртава англо-америчког ваздушног терора. Али овај помен који је требало да буде чисто религиозног карактера, спонтано се претворио у једну јединствену националну манифестацију братске слоге свију београђана, које је заједничка несрећа здружила.

То је била исто тако најтежа оптужба противу несавесних британскоамеричких терориста из ваздуха који су зверски уништавали цивилно грађанство и њихову муком стечену имовину на пр-

ниоце или своју наду, своје миле и драге, стајао је ту рањеног срца, погружен у болу, поред девет хумки, заједничких гробница стотине невино погинулих београђана.

И говори који су држали пред овим трагичним хумкама митрополит Јосиф, министар Б. Кујунџић и председник општине Драг. Јовановић изражавали су сав значај овога момента у животу престонице српског народа, били су веран одјек бола и револта свих београђана, без разлике, сједињених осећањима заједничког бола и опште несреће.

Нарочито су дубоко одјекнуле речи митрополита Јосифа, који је као поглавар српске православне цркве, упутио најтежу оптуж-

целим светом за њихову бездушност у уништавању једнога малога народа! Митрополит Јосиф такође је оштро осудио британскоамерички поступак, када су на највећи хришћански празник, на празник Васкрса Сина Божјега седјали смрт у једном граду, уништавајући тиме и значај празника Христовог Васкрсења, без кога не би било ни хришћанства.

Реч српске православне цркве, која треба да се чује у свима судбоносним часовима, по свима важним питањима по судбину српског народа, дошла је у добар час, посведочујући успоставу духовног јединства српског народа, који је потребнији више него и-

шта у данашњим тешким часовима.

Министар Кујунџић својим речима је изнео трагичан положај српског народа, који је без одбране према ваздушним насилницима и мора да сноси њихов бездушни терор, али који исто тако верује да ће дан одмазде доћи и за њих и да ће их Бог казнити за њихово недело.

Председник општине Драг. Јовановић дирљивим речима описао је осећања бола београђана и изразио је веру у будућност престонице града за који је рекао да „и у највећим мукама и патњама зна да превазиђе самога себе“.

Председник владе Милан Недић полаже венац на крст

ви и други дан Ускрса, највећег хришћанског празника. Призор, који су пружили мајке и жене које су ридале за својом децом и за својим мужевима, деца која су јаукала за својим родитељима био је тако дирљив да је изазивао сузе у очима и код најчаршћих.

бу због злочина, који врше управљачи једнога хришћанског народа који, како је рекао „од суботе до понедеоника моле се Богу, али изгледа само за себе јер за то време њихови синови убијају невино становништво других народа.“

Тешка трагедија која је заде-

Председник владе љуби крст, који му подноси митрополит Јосиф

Отац Србије генерал Недић, који очинском љубављу бдије над животом српског народа, дубоко потресан, са сузама у очима, немоћан да ублажи жалост оних који су изгубили своје хра-

сила престоницу и српски народ нашла је одјека и код његове православне цркве, и она је на један достојанствен начин осудила англо-америчке крволоке и оптужила их пред Богом и пред

КАД СЕ ВЕРУЈЕ ЕНГЛЕЗИМА

Оставка „Југословенске владе“ Божидара Пурића и давање мандата за образовање нове владе Шубашићу, коју он треба да састави заједно са Симовићем, претставља свакако врхунац нелојалности и вероломности за које су способни само Енглези. Најкарактеристичније је у томе што бан Шубашић подвлачи да у новој влади неће бити места за Дражу Михајловића, као министра војске. То доказује да су Енглези пустили низ воду некадањег свога миљеника, док је то било у њиховом интересу и док је он поступао по њиховим жељама.

Њима је данас потребна помоћ Стаљина и Москве и зато они хладнокрвно и мирно жртвују оног који неће да испуњава захтев Москве и да сарађује са вођом болшевичких банди у Србији, са Јосипом Брозом-Титом, који хоће уништење српског народа. Али за ту своју непослушност има да плати својим положајем и да тражи на другој страни савезнике у борби против Тита и његових банди.

Ово је типичан случај како пролази сваки онај који има поверење у Британо-американце, који се служе свиме и свачим, док је у њиховом интересу, а знају да без икакве сентименталности одбаце „прнца који је одиграо своју улогу“. То се десило и са пољском емиграцијом, мада је Енглеска због Пољске објавила рат Немачкој, али данас они су Пољаке препустили болшевицима. Миљеник Лондона није водио рачуна о његовом поступању са пољском емиграцијом, везивао се искључиво за Лондон, верујући да се може борити истовремено противу болшевика и противу Немаца.

Све ово што се дешава данас у Лондону могло се предвидети и оно најбоље потврђује исправност политике генерала Недића, који с једне стране из искуства знао је да српски народ не треба ништа да очекује од Енглеске, јер она уме само да се служи њиме у своме интересу, а да га оставља на цедилу, својој судбини, кад треба да му помогне. Тако је радила и после 27 марта

и 6 априла не шаљући никакву помоћ Југославији, која је за њихов рачун била у рату са Немачком.

Узалуд је он на челу армија у Јужној Србији очекивао најављене британске трупе и британске авионе, али нигде није било ниједнога енглеског војника ниједнога енглеског авиона. Он је исто тако схватио да је болшевичка опасност прети уништењу српског народа и да је нелогично водити борбу и противу њих и противу Немачке, која је била највећи борац противу болшевица и која је једина у стању да спречи инвазију нових варвара са Истока, који су претили уништењем европској култури и цивилизацији.

Ови најновији догађаји најбоље потврђују исправност националне политике генерала Недића, који је без двоумљења и колебања нашао српски пут, пут српских интереса и повео њиме српски народ, да га спасе од пропасти у овом светском вртлогу и да му сачува живот до краја рата. Данас када свима треба да буде јасно колико је била исправна политичка линија генерала Недића, треба све националне снаге да се окупе око њега, без обзира што су чинили грешке у прошлости, поклањајући сувишну веру Лондону.

Не тражи нико од њих да при знају своје заблуде, већ се само захтева да се повинују највишим интересима српске отаџбине. Треба да се без икаквог јогуњства и ината, без обзира на самољубље и сујету, окупили сви заједно у један јединствен национални фронт за спасавање српског народа од болшевичке опасности, која му прети смрћу и уништењем.

ЕНГЛЕСКА ЈЕ САМО ЈОШ УСЛОВНО ВЕЛИКА СИЛА

Стокхолм, маја

Лондонски извештач америчког часописа Тајмс, који је почетком маја стигао на допуст у отаџбину, јавља о утисцима које је за последњих 6 месеци добио у Лондону.

Атлантска изјава је згодна. Мали народи ће се морати задовољити једним светом, који ће бити направљени, по плановима великих сила.

Лондонски лист „Економист“ је оцртао појам велике силе на следећи начин: Земља, која самостално и независно против једне друге велике силе може водити рат и то сопственим помоћ-

ним средствима. У Тајмсу се каже даље: Ова дефиниција данас значи да су Америка и Совјетска Унија бесумње велике силе, а да је Велика Британија само условно велика сила.

Изгледа да се Енглеска налази под утиском да нема могућности да се Совјетска Унија спречи у томе да узме оно што хоће. То су разлози за „реалистичку“ политику, коју Совјетска Унија ћутећи признаје. У оквиру опште негативне политике Енглеска се још увек нада да сачува сопствене интересе у извесним кључним положајима.

ЈЕДНА ЖРТВА МРАЧНИХ СИЛА

18 МАЈ

Пала је још једна жртва да-нашњег усковитланог времена, када страсти замрачују свест и савест и кад српски изроди га-ђају првенствено борце за спас и обнову Србије. После пуковни-ка Милоша Масаловића, хероја и великога родољуба, који је са-горео у служби српске Отаџби-не, пао је исто тако Цветан Ђор-ђевић који је као државни се-кретар био један од најближих сарадника Претседника Српске владе, Ђенерала М. Недића.

Тако падају под ударима заве-ре мрачних сила српски ро-дољуби, који су несебично и пожртвовано ставили се у слу-жбу ојађеног српског народа, да у овим тешким данима доприне-су његовом спасењу и да му о-безбеде бољу и срећнију будућ-ност. Падају највернији и најо-данији сарадници генерала Не-дића у намери да отежају и у-споре његов рад на прикупљању националних снага и његова на-човечанска настојања да сачува-

њу он већ три године неуморно је радио, излажући се свима о-пасностима, не знајући за од-мор, бдијући даноноћно да са-чува земљу од њиховог деструк-тивног рада и њиховог роваре-ња.

Кад се све то има у виду онда се мора веровати да су убице дошле са те стране и да су само агенти Титови имали снаге да подигну руку на оваког великог српског родољуба. Уништити је-дног од њихових најупорнијих непријатеља, а истовремено уне-ти забуну у српске националне редове, распаљујући изнова стра-сти и нетрпељивости, био је до-бро смишљен план комуниста, који су најалост успели да из-веду.

Али убијајући Цветана Ђорђе-вића они су уништили само ње-гово тело, али не и његову мисао о потреби сакупљања национал-них снага за одбрану од больше-вичке опасности.

Влада Народног спаса под

непоколебљива на своме путу, на чему си и ти, Цветане Ђорђеви-ћу, тако предано сарађивао, не презајући ни од какве жртве када је по среди спас и опстанак српског народа“.

Смрћу Цветана Ђорђевића Србија и генерал Недић губе једног од заслужнијих синова, који је толико много допринео да српски народ са што мање жртава преброди све најтеже часове у својој историји и да отпочне дело обнове. Али непри-јатељи неће успети да омету пут Србије и да разбију окупљене националисте, као што је рекао Шеш Државне пропаганде Ђор-ђе Перих пред отвореном раком: „Ни његова смрт, као ни толике друге, неће нам помутити свест о нашој националној стварности, нити ће нас одвојити од циља за којим идемо, а још мање ће моћи да поколеба уједињене на-ционалне редове свесних Срба, као што то наши непријатељи прижељкују.“

В. А.

— Склањајте се од војних об-јеката!

То је био једини одговор који је Лондон преко радио дао на извештаје о страховитој пусто-ши, о безбројним жртвама које су у Београду пале на први и други дан Ускрса.

Захваљујући паузи која је за-тим трајала месец дана, наш на-ивни народ још је једном пове-ровао.

Баш та чињеница удрила је изве-сно поверење београђанима. Мож-да је човечност проговорила у срцима наших некадашњих савез-ника који су овај несрећни на-род гурнули у рат, у несрећу, у пропаст и беду; можда су се они који су свој народ у најкритич-нијем тренутку напустили осети-ли сада дужност да свим својим силама и средствима интервени-шу за заштиту тог народа; можда је племенити гест наших зароб-љеника који су одбили пакете од убица њихове деце и њихових породица успео да дирне осећа-ња оних због којих већ три го-дине чаме у ропству далеко од своје земље, од својих милих и драгих. Зар је заиста себична бездушност Албиона достигла у XX веку људског напретка и ци-вилизације такав степен нечовеч-ности пред којом су све досадаш-ње свирепости само бледа сенка, сви злочини само ситне епизоде за криминалне приче, сви погро-ми само историчка ситуација?

— Склањајте се од војних об-јеката! — понављао је радио Лон-дон на сва та питања, на све те наде, на сва та разматрања здра-вог разума и човечности.

Један од перифериских краје-ва који се сматрао најсигурнијим било је Пашино брдо. Нема ту ни једног јединог војног објек-та било какве врсте на растоја-њу од више километара, нема ни једне једине фабрике или радио-нице, чак ни једног јединог ци-гларског димњака, а што се ти-че саобраћаја нема чак ни трам-вајских шина.

Куће су махом, приземне, ра-штркане, у којима је живео бео-градски мали свет, а у последње време склонили се и већи број по-родица чији су станови постра-дали у центру, или су пак избе-гле држећи да ће у том крају наћи већу безбедност. Привред-ног живота ту уопште нема, с-ем у локалном обиму малих го-стионица и крчми, малих и рет-ких бакарница и пиљарница, сит-них занатлијских радњи.

По обављеним пословима пре подне на хиљаде београђана са својим породицама одлазили су на Пашино брдо да проведу дан; неки код својих рођака, пријате-ља и познаника, неки у поједи-не локале, највећи број на поља-не и празне плацеве. Један на-родни ресторан снабдевао је по-

јевтиној цени све оне којима је био потребан оброк топле хране.

Живот је текао тако, мученич-ки, на Пашином брду, из дана у дан. Народ је веровао да ће ту, најудаљенији од ма каквих об-јеката сачувати своје животе.

Изненада, баш у време кад је река народа куљала из центра улицом Престолонаследника Пе-тра, да би се склонила на Пашино брдо, сирене су дале знак за узбу-ну. Они који су се затекли бли-же центру грабили су да стигну што пре до брда, до те тобожње зсне сигурности, не саутећи да-љуре у сигурну смрт. Седм сто-тина и педесет грозних итима грабљивица, по лондонском из-вештају, кружило је изнад обла-ка да би посејале пустош и смрт међу становнике Пашиног брда, међу оне многобројне београђа-не који су се тамо склонили по зградама и пољанама, у ону ре-ку народа која се налазила у по-крету на улицама.

„Тених смрти“ сручио се на ту скромну београдску периферију, затрпавајући формално смртоно-сном кишом огроман комплекс многобројних улица и зграда.

Куће, махом мале и слабе, ру-шиле су се чак под самим ваз-душним притиском, затрпавајући беспомоћне становнике. Безброј-ни директни поготци разносиле су жртве у комадиња. Бомбе ко-је су падале на пољане, плацеве и улице сејале су смрт међу дним несрећним београђанима који су се у пуном поверењу уклонили из близине тобожњих објеката. Уништен је и савијен са земљом велики комплекс лепог Котежа Неимара, где је из извесних по-рушених кућа извучено десети-нама лешева. Зграде које ни-су потпуно уништене демоли-ране су у толикој мери да су у великој већини онеспособљене за становање. Страшна коса смр-ти, језивица и страховитија од ма какве стихичке силе, покоси-ла је још једном огроман, сад највећи комплекс Београда, уни-штавајући насеља, улице и згра-де, истребљујући читаве породи-це, гутајући безбројне људске животе.

Још једном настрадали су јад-не мајке у порођајним мукама, настрадали су невини дечаци ко-ји су једва угледали свет. После грозног покоља породица и одој-чади у Градском породилишту у улици Кнегиње Персиде, оно је премештено у зграду Дечијег об-даништа Свете Тројице на Па-шином брду.

А над тим рушевинама једног Београда, над тим лешевима не-виних београђана, радио Лондон је цинички објавио како су 750 англоамеричких авиона бомбар-довали 18 маја железничке об-јекте у Београду и Нишу.

Претседник Српске владе полаже свој венац у знак признања

народ од нових несрећа и да му обезбеди опстанак и боље дане.

И Цека Ђорђевић мислио је да су његово родољубље, његова национална схватања и његова љубав за српску државу најбо-ља одбрана и да нико неће сме-ти да дигне руку на њега. Зато се он није чувао и бранио и та-ко је омогућио да га мрачне си-ле униште.

Ма да се још не зна тачно ко су убице покојнога Цеке Ђор-ђевића ипак по извесним знаци-ма може се сматрати да они до-лазе из редова оних, који су добили наређење из Москве и од Тита да је потребно уништи-ти српски народ, да је потребно онемогућити стварање национал-ног фронта, који је неопходан бедем за јуриш комунизма на Србију и на Балкан.

Може с еретипоставити да је у њиховом план убило потребно убиство државног секретара, да би унело неспоразум и забуну у националне српске редове, који, на срећу српског народа, почели су да сарађују у заједничкој бор-би противу насртаја Тита да потчини Србију своје господарењу и заведе хаос и анархију у српском и балканском про-стор.

То је једина претпоставка ко-ју здрав разум и национална свест могу да приме као веро-ватну могућност, јер свако дру-гачије било би неразумљиво. Како је могуће замислити да су убице Цеке Ђорђевића потекле из неких других редова сем о-них чији је он био заклето не-пријатељ, сем комуниста, Тито-вих бандита, на чијем уништава-

војством Ђенерала М. Недића неће допустити да буде жртва пакленог плана Титових агената, него ће наставити да окупљајући све српске националне снаге, као што је то нагласио у своме говору на сахрани земних остатака Цветана Ђорђевића Министар Таса Динић рекавши да ће „Срп-ска влада Народног спаса остати

КУЈНЕ ЛАЖНИХ ВЕСТИ

Ово време неизвесности и оче-кивања догађаја најбоље је за ширење лажних, измишљених и тенденциозних вести.

Поред разних бесмислица и глупости, које су се ових дана котирале на информативној бер-зи, ширила се и једна вест да Немци више не дају знак за уз-буну, већ да обавештавају само своје установе. Међутим ово је чиста измишљотина и ствар сто-ји сасвим другојачије.

Ових дана среће нису зави-јале, јер није било већих летова британско-америчких авиона, који би угрожавали престоницу. Због тога, и само због тога, једино није даван знак за узбуну, да се грађанство не би без потребе уз-немиравало и нервирало.

Ето у чему је ствар. Али наши свезнајући увек траже неко не-могуће и фантастично објашње-ње, место да примају обична и проста објашњења, која одгова-рају стварности. Надлежни би требало да предузму мере да се угуше ови извори лажи, да се затворе све кујне злонамерних измишљотина.

КАКО ИЗГЛЕДА ЈЕ-ДАН СРПСКИ ДОМ ПОСЛЕ ТЕРОРИ-СТИЧКОГ АНГЛО-АМЕРИЧКОГ БОМ-БАРДОВАЊА

ЗАКЛЕТВА СРБИЈИ

Ојађена, српска мајка јеца,
Ранише је заблудела деца!

Заблуде наше, колико нам
зла нанесосте! Колико бола
и испаштања! Због вас испи
смо и испијамо сву чашу
горчине. Због вас изгубисмо
своју слободу, најдражу и
мовину заједнице. Заблуде
наше, наше заблуделе бра-
ће. Доста! Отаџбина хоће
мира, она хоће спаса. Одба-
ците их и прихватите исти-
ну. Истина ће вас спасти, —
рече Спаситељ. Знамо да је
садашња наша истина тешка
и горка, али је зато спасо-
носна.

Наша мајка живи и жи-
веће. Чујмо песму верних си-
нова њених:

„Станј мајко и не плачи више:
Прави син ће сузе да ти брише!
Српски синци сад се пашу мачем
Пробуђени твојим горким плачем!
Да ти буду сигурна одбрана,
Да униште банде партизана...”

Партизани, ви синови мра-
ка, људске злобе и пакости.
Мајка Србија пати, али у
патњи уништиће вас, сагрће
вас. Јер ви морате пасти.
Злоба и мржња, победити
неће. То је Божји закон, јер
љубав ће остати и када све
прође. Љубав, која ће опле-
мењивати душу и разбудити
лепа осећања растопљеног
срца. Она и њена деца, ко-
ја је никад из свог срца из-
бацили нису, цареваће. А ви,
гамал јеврејска, морате па-
сти, јер вас мржња покреће
а она је тренутна. Ми здру-
жени, збрагимљени снагом
огромног, младог, борбеног
поноса згазићемо све злотво-
ре наше:

„Закун'мо се у мајку Србију
Партизанску да згазимо змију,
Док се диже тробојница наша
Изнад звезде Титових апаша!
Земља цвета, пуна рајског миља
Земља коју Господ благосиља...”

Знамо шта смо изгубили.
Знамо да смо у рају створи-
ли пакао. Али, можда је мо-
рало тако да буде. Згреши-
смо Богу и он нас казни за
наша недела. Али:

„На врелу браства опрасмо очију
вид,

И више ми нисмо слепи.
Опрасмо мрље, крв, грех и стид
И сад смо ко богови лепи...”

Под српском заставом, ко-
ју високо подиже генерал
Недић, ступамо храбро и
смело, ступамо напред, јер
он поручује:

„Ко је Србин нека мене следи!
Уништење целом роду прети.
Замном децо когод српски дише,
Доста кавге, нећу крви више!
Нек се Срби у редове збију,
Главу горе, напред за Србију!”

Тито, Србија има своје си-
нове, који су спремни да се
боре за слободу њену. Ни-
кад Србија није добила сло-
боду за зеленим столом или
од туђина. Не може Србин
разумети, да се скупина бал-
канског олоша бори за ње-
гову слободу. Србину није
потребна твоја помоћ, јер
он је добро осетио ко си ти
и слични теби. И сматра вас

за безглавнике. Србија има
своје тиће соколиће, своје
верне стражаре, добровољ-
це и четнике. Они поручу-
ју:

„Србин хоће живот и слободу
Својој земљи и своме народу!
Срби хоће славу свету своју,
Кућу, што је стекоше у зноју!
Породицу своју и децицу здраву!
Своје благо: коња и овцу и
краву!
Своје њиве и лугове цветне,
Своје игре и напеве сетне!”

То су идеали Србинови за
које ће он да живи, да се
бори и да гине. И зато он
даје завет, да:

„До последње капи, крв ће да се
лије,
За слободу Српства и Мајке
Србије!”

Р. Николић

ГИЉЕНИЧКА ТРИЈАДА

Натушти се небо и сузе небе-
ске пуштај на нас јер је нама по-
нестало суза! Камење суро и твр-
до, плачи место нас јер срца на-
ша више не познају никакав бол!
Реке, поља, језера и шуме ра-
ширите свој шаролики и мирисни
загрљај онима што свакодневно
падају јер су наше руке клонуле
од мношине и тежине њихове.

Стара погрешка народне наше
тешко и скупо се баш сада ис-
купљују. Бог правде жели сатис-
факцију, покајање, сузе, правед-
ничке дела, узвишене и драгоце-
не жртве. А то ради живота на-
шега — божанскога, духовнога.
Зато жаљења не сме и не може
бити код нас, јер кукњава наша
— опело је духовно наше.

Много је оних који су своје
драгоцене кости узидали у рено-
виране и солидније грађене но-
ве темеље Србије младе. Знат-

них и незнатних, познатих и не-
познатих, болније или мање ожа-
љени, сиромашних телом а бо-
гатих духом. Све су то гињеници,
мученици, заточници, јемци боље
будућности оних што стају да за
њима живе, муче се и стварају
до судњег дана.

Најболнија али у исто време и
највеличанственија у сплету тих
мученичких круница — јесте је-
динствена тријада гињеника по-
родица покојног свештеника Па-
шића из Ужица.

Црвени облак прекрио је запа-
дну Србију новим, комунистич-
ким блеском. »Рај пролетерски«
царовао је међу гудурама Голи-
је и Троглава, Јелица и Дрине.
Али да би се рај спокојни ужи-
вао и дао лепше резултате —
морали су пасти најбољи народ-
ни синови. И покојни Милан Па-
шић, прота, слуга Божјег олтару
пао је за време ове страховладе.

Пао је зато што је био Србин,
потомак див-јунака косовских и
верни слуга Свевишњег. Није се
плашио да отворено поведе бор-
бу са злом. Убили су га, кажу,
зато што је био »Љотићевац«. У-
били су га у ствари зато што је
био честит и побожан, саучесник
у невољи свакога и скроман у
добру. Истина, био је члан »Збо-
ра«. То му је, изгледа, једина и
највећа кривица. »Збор« је он не
само ценио него просећао, сао-
сећао. За њега, као и за све по-
штоваоце истог, »Збор« није ни-
шта друго до потенцирано Срп-
ство и свеобухватно Православ-
ље. Он је видео, осетио и разу-
мео неразделиво двојство појма:
Србин — православац. Збор је
само то на неки, нама тајанстве-
ни начин чинио јединственим, је-
дино спасавајућим, стваралачким.
Пошао је путем истине а »Збор«
је само тражио људе, не људске
сподобе — но слике Божје у те-
лима нашим. Пао је покојни Ми-
лан Пашић зато што пузавац ни-
је био, што није љигаву тактику
ценио, што је духовно у човеку
изнад свега поштовао... Пре не-

гуње три године дана пала је пр-
ва жртва из Пашићева гнезда. О-
сновна, приметна, плодна, зачетна,
која ће род многи да роди...

Хујало је време. Хоризонт
српски постојао је све мрачнији,
тученоснији. Браћа рођена све
су дубље и дубље срљала у по-
нор, бездан, амбис. Мало је би-
ло поборника истине, мало лучо-
ноша и народних душебрижника,
мало храбрих бораца. И они су
неустрасиво дозивали народ и
свести, самосвести. Али и ту није
без жртава било. И то како бол-
них, како драгоцених, како ску-
пих.

У крвавом пиру похлепне за
влашћу и вајном »слободом« па-
де међу многима и најстарији син
покојног Пашића. Аца Пашић
пао је наведен од рођака на пре-
дају, измрцварен и унакажен.

Још данас ми је у сећању жи-
вом његова последња слика са
места крвавог злочина.

Нисам га познавао као што му
ни оца познавао нисам. Али то
није важио. Бар за мене није пре-
судно то познанство засновано на
законима оптике, које уоквирава-
ју много пута грубе и глупе фор-
малности. Зар је то познанство
где је рука стиснута, појава уо-
чена и осматрана а иза погледа
крије се нешто страни, тајанстве-
но, неискрено, притворно, лице-
мерно? Зар је пријатељ речима
категорисан? — Не! Сто пута не!
За мене је пријатељство духовно
кудицамо далекосежније, дубље
и боље, трајније и истинитије.
»Сличан се сличном радује«, —
кажу Латини пословицом својом.
Дух познаје дух, радује се духу,
делима његовим. Ми и данас це-
нимо велике људе: Сократа, Кан-
та, Платона, Аристотела, Његоша,
Карађорђа итд. — ма да су ви-
ше или мање тисућа или децени-
ја пре нас живели. Ми их ипак
познајемо боље од савременика
својих. Ми осећамо сваки уздах
њихов, опажамо сваки покрет њи-
хов, преносимо се у душу њихо-
ву, појмљив нам је и близак от-
куцај срца њиховог и чини нам
се живот тамнији и тужнији, за-
гонетнији и ђаволскији без њихо-
вог пријатељства и познанства.

Не мислим да овим упоредим
покојног Пашића са овим вели-
канима умним и духовним. Не.
Само хоћу да то наведем као по-
тврду, као окрепљење горње по-
ставке. Зато је и мени Аца као и
Милан Пашић близак и мио, срод-
ан и познат. Јер дела њихова
говоре о њима. За мене је јасно
да су они жртвама својим испре-
дали ните бесмртности за себе и
биолошког битствовања за послед-
нике своје. По последицама це-
не се дела учињена. Њихова је
заслуга да мој народ јоште жи-
ви, ствара, нада се старој слави.
Њихово је дело ред и мир, сно-
шљиви живот Србинов. Њихова
као и многих њихових другова
саборца. А та дела везују ме
нераскидљивим пријатељством,
вечним, божанским.

Пре непуну годину дана пала
је друга жртва из Пашићева гнез-
да. Болна и драгоцене, неправед-
но отргнута од стабла и одзуче-
на у вечност.

Борцу

Ти волиш силно сва Божја створења!
Душа ти трепти пред делима људи.
Чезнеш за знањем. Врло често бдења
Ноћи испуњују и муче ти груди.

Сав киптиш вољом да другима служиш!
Ти њима све си поклатио своје:
Одмор и срећу. И никад не тужиш,
Но веру гајиш да ће бити боље.

Каткада не знаш шта те окружава,
Јер живиш у своме усрећеном свету!
Како те онда до срца рањава
Грубост живота у лудоме лету.

Та ти би срећу зажелио свима!
Успех и радост делио би редом.
Ал' и поред свега таквих људи има
Који желе да те заогрну бедом.

Ал' праштај свима мучениче срца!
Моли се Богу за себе и оне
Чија блудна душа у гресима грца,
Стога што тебе и такове гоне!

ГОЈКО ТАБАКОВИЋ

Поздрав застави

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

Наставак на 6-ој страни

Уместо воштанице ЛИКОВИ ХЕРОЈА

Падају другови наши: дању и ноћу, из дана у дан. Падали су и досада појединачно и масовно. Падали су, падају и падаће док не буде остварен узвишени идеал ради кога се рађа силна жеља за самопрегором и саможртвом. И то свесним, усхићеним, готово љубоморно завољеним и егостички чуваним, у дубинама топлих срдаца.

Светле су и узвишене жртве наше до данашњих дана. Божанске су жртве биле наше, јер се са песмом и осмехом умирало; јер се са љубављу бацао последњи поглед на свет и људе, који носе смрт, хаос, уништење; јер и последњи откуцај младих срдаца није киптео мржњом нити подгреван осветом.

Али су жртве данашњих дана наших и светлије и узвишеније и божанскије, јер падају из фаланге крстаха, из редова светих поколења свести и разума, љубави и слоге; оне су то величаним својом обзиром на моменат остварења а још више по последњама својим — по народ наш.

Светлије су оне, узвишеније и божанскије због тога што ствараоци виде последице, благословене последице идеалне службе и несебичне жртве народу својем. Досада се умирало са сумњом и скепсом у односу на народ: Да ли ће се народ оствестити?.. Да ли ће се опаметити?.. Да ли ће моћи пут угледати?.. Да ли ће хтети истину пригрлити?.. Да ли ће за нама поћи?.. Да неће узалуд животи наши отићи са овога света?.. Опасни црв ове и овакве сумње увлачио се невидљиво и лукаво у храбра млада срца и чинио жртву мање светијом, мање узвишенијом, мање божанскијом. А данас?

Видимо, осећамо и доживљавамо сасвим нешто друго. Хероји наши што свакодневно падају — умиру не са мржњом, као што ни досада са њом нису умирали, већ радосни, одушевљени, усхићени, јер виде плодове жртава својих. Још док у визији посматрају опраштај јуначки свој са овим заводљивим и опасним светом — виде они, осећају и доживљавају неизмерну радост, усхићено блаженство, рај у душама својим. Виде да су жртве добровољачке оствестиле љубљени српски народ од злотора залуђени и ошамућени; јер назиру грандиозна дела јаке и темељне памети српске, дубоке и тихе, зналачке и далековидне; јер се коло њихових следбеника богати сваком тренутком синовија Србије — који се царском, српском — светосавском путу славе враћају; јер осећају топли одлучност и непоколебивост, да се пронађена истина чува, брани, пренесе у биће своје по сваку цену; јер срца њихова трепере од слатке радости, благочешћа и топлине примајући многе и претешке услуге младих Срба који полазе путем добровољачким, градећи непоколебиву барикаду бесу рушилаштва; јер, на крају, богочовечански, увиђају да се жртве узалуд не дају, јер српски народ већ увелико ужива и О-СЕЋА благодети њихове и „јер је семе род многи родило“. Зато

су жртве данашњих хероја наших и светлије и узвишеније и божанскије. То осећа сваки добровољац, стари или млади, то осећа сваки Србин. А то је најважније. Јер се снажним и сложним мишицама српским започиње света а уз то ОДЛУЧНА И ПРЕСУДНА „БИТКА ЗА СРБИЈУ“.

Два таква хероја, два великана, који су тако дубоко све ово осетили и преселили се у божанску легију српских ангела, јесу и два наша друга: покојни Војислав Шпирић, просветар и поднаредник-десетар Чедо Мајсторовић.

ПРОСВЕТАР ВОЈИСЛАВ ШПИРИЋ

Покојни Војислав Шпирић, родом је из Босанске Градишке. Још као младић морао је да бежи из свог родног краја и ставља се на расположење мајци Србији. Оставио је школу, оставио

Пок. Војислав Шпирић

каријеру и са оружјем у рукама похрлио у свету борбу за народ свој. Али је и пре комунистичке побуне радио на обнови своје земље у редовима Радне службе. Радио је са вољом, свакодневно и примерно. Међу друговима се одликовао неизмерном добротом, изванредном бистрином и искреном љубављу. Зато су га сви вољели, а многи и уважавали као

способног и вредног интелектуалца.

Велики део своје добровољачке службе провео је у просветној служби. Говорио је, писао, организовао свуда где је стигао, а све то својим примером увек потврђивао. Знао је колико је пресудан пример личне иницијативе и личног ангажовања. Зато је увек предњачио. Не речима но делима. То је увек побуђивало другове да се својим залагањем утркују са њим и тамо где то није требало чинити.

Вредноћа и његова марљивост дала му је и одговарајуће место приликом формације II пука. И на тој деликатној дужности, као и пре тога, увек се залагао до максимума својих способности. Његова реч увек је одушевљавала и побуђивала на озбиљна размишљања. У дискусијама знао је често да буде упоран — увек у одбрани истине.

Љубав своју ка народу својем никад није покривао неком себичном тежњом, неким изузетним захтевима. Велика спремност и чврста одлучност на жртву чинили су његово држање херојским, достојним дивљења. Али то му није сметало да у кутку свога срца створи гнездашће личне среће, среће због љубави — топле, милокрвне и верне. Та је љубав њега подгревала на још веће напоре јер је знао да ће му по свршеном рату, по окончању окршаја, загрљај љубљеног бића и топло саучешће у патњама живота бити највећа и најмилија и најбоља награда. Али судбина је друкше хтела. Воља Божија одредила је друге путеве драгоме другу Шпирићу.

Онда када се повела одлучна борба, када је црвена неман страховито урликнула очајничким бесом — похрлио је и млади Воја да грудима својим заштити оне који дишу мржњом и клеветом против нас.

Водила се очајна борба у околини Ушћа. Партизани су крволочно наваљивали. По сваку цену требало је упалити мирну Србију. А млади добровољци хе-

ројски су се држали. Дали су и стина нешто жртава, али су партизани дали двадесетоструко више мртвих, небројено рањених.

Никакав успех није се извојевао нити ће се извојевати без жртава. Једна од тих жртава је и драги Воја. Пао је као херој. И то после боја, после борбе. Свака страна враћала се у своју базу. А са неког виса неки партизан случајно је опалио можда последњи метак. И као жртва пада Воја и поред њега још један друг. И то од једног зрна. Зрно је прошло кроз Војино тело, одбило се од ручне кости и погодило другу жртву.

Тако је у првим пролећним дањима када се природа буди за нови живот и нова стварања и покојни Воја Шпирић узидео своје стваралачке кости у темеље нове, славне и боље Србије, чије контуре већ јасно назиру младе душе храбрих добровољаца. За нови живот, за ново доба, за нову славу траже се скупе и драгоцене жртве. Шпирићева жртва је једна од таквих, чији ћемо губитак осећати јако и дуго. Али Бог Добри и животодавао тражи откупне жртве за грехове наше и предака наших. Исте морамо дати у животима најбољих синова и другова својих.

Ми смо за Добро, његову победу, ми смо поборници духовног прогреса, и првенство његово, ми враћамо малаксалу снагу и свенули живот народа свога обнављамо. Зато и не плачемо за жртвама својим. Зато и не кукамо за див-јунацима. Такав је био наш Воја, такви су и други жртвеници наши — па су срца наша радосна; распеваних душа идемо своје узвишеном циљу.

Воја је пао као херој, сахрањен је као херој. Вечна му слава и лака љубљена земља.

ПОДНАРЕДНИК ЧЕДА МАЈСТОРОВИЋ

Ноћу између 6 и 7 априла о. г. у селу Бинићима, настрадао је, несрећним случајем, поднаредник Чедо Мајсторовић, родом из с. Горичана, околине чачанске.

Пред полазак на терен, у веселом расположењу, млади добровољци примају своја следовања у храни...

Својом жртвом он је допринео да је венац наших брсмртника, заблестао светлије и славније. И то баш када се пупољак лагано расцветавало, ширно благи душевни мирис на околину своју и чудноватим дејством отрежњавао и освешћавао оне који су га удисали. Парадокс — могућ и својствен једино Богу као и миљеницима Божјим.

Покојни Чедо био је веселе природе. Паметан по природи својој, окретан и вредан, — служио је као узор све до своје преране смрти. Увек радо примао у сваком друштву, омиљен и цењен. Речи су му биле благе, глас звонио умиљато, срце носило много, много љубави према свима. Зато је и пао...

Пук је био у маршу у моменату Чедине смрти. Ишло се у стопу за партизанима. Гоњење без предаха. А покојни Чедо лежао је на мртвачком одру. Храбро тело његово чекало је последњу пошту. Не ради себе лично — но ради оних који нас мрзе, клеветтају, ниподаштавају. И ту су искоришћене све могућности.

Одређена је почасна десетина да спроведе тело покојника до Краљева, а одатле извести оца покојног Чедо да дође по мртвог љубљеног сина и сахрани га по хришћанском обичају и на месту, где је први дах удахнуо, у родноме завичају међу милим и драгим. И пажљиви, сломљених срца, другови су то и учинили. Али грозна судбина хтела је друкче. Још једном се сатана злослутно зацерекао над духовним падом и духовном бедом нашем.

Пошао је горштак из Горичана у сретане мртвине хероју. Без суза и плача. Тврда срца и поносна чела, јер је сина хероја васпитао и одгајио. И срели га чудновати људи: са пушкама и реденицима. И забранили му да сахрани сина, „летоколониша“, — како рекоше.

Падају свакога дана другови наши. Нема краја који није потопљен врелом добровољачком крвљу, нити виса који није загрлио понеко тело младога хероја. Само је последњих дана пало четрдесетак другова наших... Храброст је њихова превазишла све напоре човечавске. Непријатељска срца су уздрхтала.

Живојин Рад. Првуловић,
добровољац, четни просветар

Гиљеничка тријада

(Наставак са 5-те стране)

Брод несреће српске приближавао се тихом пристаништу. Још последња бора, још један окршај са буром и таласима, још последњи напор — и све је заувек свршено и утврђено, запечаћено и осигурано. Сретни посленици већ су јасно назирали зору нових дана. Жељно се очекивали живљење у благодатним данима што долазе као дело, као круна драгоцених жртава. Али... авај!

Последња бора, последњи грчевити окршаји, последњи напор сила зала отео је и трећег тића из гнезда Пашићева. Средњи син Душко пошао је у загрљај оца и брата. Погиноу је као јунак и херој. Светле ликове оца свог и брата као и многих својих другова мученика смрћу својом упрљао није. Напротив још једну предивну свежицу принео је светачком кандилу које сија српском

народу даноноћно са небеских висина. Убице његове и другова његових и наших добиле су праведне ударце од оних што за њима остадоше живи. Бог их је навео баш на нас, баш ту групу препадника послао нам је да је око Повлена разбијемо и уништимо. После борби од неколико дана од њихових „челичних“ бригада — остало је око 60 до 70 њих, разбежали на све стране, смућени и без оружја. (Ово само као нотирање и указивање на тајанствене путеве Промисла Божјег...)

Најболнија је ова трећа жртва, јер је већ била стигла у освитак зоре бољих, нових дана. Већ је назирао плодове многих мученика, хероја и бораца, већ је Дуло осећао милину неисксану благослова Божјег који се штедро и многомилостиво изливао на народ српски због нежаљених жр-

тава наших — и морао је да оде у живот вечни. Мислио је да је његов животни пут још далеко од божанскога циља. Али Божја воља хтела је друго.

Најболнија је та, последња жртва, по времену и по околности. Болна као и прва — која не зна ради чега пада да ли ће успеха и плода бити. Можда чак и болнија, трагичнија, потреснија али богочовечанскија.

Пре месец дана (25 априла 1944 године) пала је и трећа жртва из Пашићева гнезда. Потресна и болна, праведничка и мученичка. Тријада је постигла неопходну плуриому. Божанско тело бесмртника уоквирено је и осмишљено свим драгоценим гиљеницима — што су сагорели на олтару љубави, самопожртвовања, самоодрицања и служења други-

УМРО ЈЕ СРПСКИ ТИРТЕЈ

Пре неколико дана, после шездесет и седам година борбеног, дубоког, светлог и тешког живота, умро је Војислав Илић-Млађи, чије је име одавно код Срба постало синоним за најздравију националност.

Као што је Тиртеј мали, у XII веку пре Христа, певао дотле нечуване националне песме, које су палиле дух Спартанаца и водиле их вихорно у славе битке и победе, тако је и Војислав Илић-Млађи са највише срца, са највише узбуђености крви, са највише поштовања опевао незаборавне васкрсне дане малене Србије, дивовске и мученичке напоре своје домовине која је ведрила вековима мрачне видике своје.

Песник Илић имао је фанатизма и надахнућа, два украса без којих се не може замислити ниједна људска величина. Са тим одликама он је врло често маестрално сликао она попршта куд су „ко олуја плаха пројуриле војске“ двоглавог Белог орла. Тиртејски је увенчавао својим стиховима епохална разрачунавања, „страховиту смешу од гвожђа и меса.“

Имао је ванредан дар осећања оног простог народа чији је и он син био, поносио се часно што се зове „син јуначког соја“. Борбени национални дух његовог народа изражавао се сублимно кроз његово изванредно песничко надахнуће.

Један од оних ретких историчара Српске књижевности који су овог песника потпуно разумели јесте и Андрија Гавриловић. У својој Историји Гавриловић с правом каже о Војиславу Илићу-Млађем: „Садржина поезије Илићеве вађена је из живота који а био страхан, погубаон, а песнички је инстинкт од крваве сцене створио не шаблонску, већ нову, пуну непосредности песму, која је, поред све суровости живота, права песма“. Од 1912 године Војислав Илић-Млађи је највише читани национални песник.

Па ипак... овај српски Тиртеј није уживао милост диктаторске критичарске школе Богдан Поповић-Јован Скерлић, зато што се усудио да јавно нападне самозвољну власт ових званичних корифеја раније српске критике.

Отуда Војислав Илић-Млађи никад није објавио ниједну песму у Српском књижевном гласнику, који је био тврђава критичарског труста Б. П. — Ј. С... Отуда Војислав Илић-Млађи ни до данас није ушао у издања Српске књижевне задруге, оч, један од најсрпскијих песника!...

А та, негдашња званична, књижевна критика несавесно је понижавала Илића-Млађег тврдећи за њега да је додуше борбен писац, али „без много укуса“ и да има „много стиховорства“. На који је то укус мислила ова вајна критика. На укус мртвих ствари салона, на сеиална љубакања крај клавира и ружа које тужно вену?..

И шта је, то „много стиховорства“? Процентуално Војислав Илић-Млађи има мање стиховорства него опште признати „краљ песника“, чија је добра трећина песама чисто, укалупљено прављење песама, често врло банално, насилно ређање речи без смисла, једно, отужно понављање.

И поред тога Војислав Илић-Млађи наша је величина. Он је чист добитак српске националне културе. Њен понос, Бог, Отаџбина, породица, то су амблеми тиртејске поезије Илићеве.

После Бога — светиња највише
То је света Отаџбина моја!

ДЕЛА ВОЈИСЛАВА ИЛИЋА-МЛАЂЕГ

У двадесет четвртој својој години издаје под називом „Туђински бисер“ преводне и препеве страних песника: Пушкина, Јермантова, Плешчејова, Конопљице, Врхлицког, Шилера, Уланда, Молијера, Виктора Ига, Ламартина, Мисеа, Леконт де Лила, Теофила Готјеа, Катиле Мандеса и др. Прво издање 1901, а пето 1922 године.

1909 „Песме“. Друго издање 1911.

1909 „Најновија књига Јована Скерлића“, професора Универзитета и швајцарског доктора књижевности.

1914 Збирка „Крвави цветови“. Два издања за годину дана.

1915 „Нови крвави цветови“.

1920 Сабране песме.

1921 Антологија српске лирике од Бранка до данас.

1921 „Златне искре“, нове песме.

1921 „Дела и људи“, збирка књижевних критика и чланака.

1921 „Крвави цветови“, 9, 10, 11, и 12 издање.

1921 Прве песме, шесто издање.

1922 „Туђински бисер“, ново издање.

1922 „Јесенски цветови“.

1922 Приповетке.

1925 Целокупно издање песама.

У рукопису остала је „Књига мога живота“, прозно дело аутобиографског карактера.

ВОЈИСЛАВ Ј. ИЛИЋ МЛАЂИ

Отаџбина

Родна груди, коју реке росе,
Где се с бразда сеоских атара,
Као химне у небо узносе
Просте песме веселог ратара,
Земља, што је природа одела
Све у рухо вилинскога кроја:
Чарне горе... живописна села...
То је ДИВНА отаџбина моја!

Рајска земља, чије горе свете
Звоне песмом загоркиња вила,
Где сам, некад, ко малено дете,
И сам пево сред мјачиног крила,
Ту, где живим и осећам радост
Што се зovem „син јуначког соја“.
Ту ми прошло детињство и младост —
Ту је МИЛА отаџбина моја!

Срећна земља, где слобода цвати,
И од које за нас нема жрице,
Наша добра Заједничка Мати,
За коју се живи и умире:
То је ЉУБАВ од свих других виша,
ВЕРНОСТ дубља, чвршћа но ма која,
После Бога — СВЕТИЊА највиша —
То је СВЕТА отаџбина моја!

Мој позив

Ја знам своје стазе — унапред ми спремане —
Ја сам дош'о овде, усред прашног дола,
Да окушам до дна све ЉУБАВИ земне
И познам до краја све ниансе БОЛА;

Да послушнем тамо где невољник грца,
Дам клонулом наде, а очајном вере,
Да са свакиим куцњем, дрхтајем мог срца,
И све струне ваших срца затрепере;

И да свако моје осећање нежно,
Из ког дух и срце једно ЛЕПО чине,
У дубини својој скрива неизбежно
Једно сјајно зрнце ДОБРА и ВРЛИНЕ;

Па, кад, најзад, земне све покидам узе
И одавде поћем, као птић из гнезда,
Да од сваке моје проливене сузе
На дну душа ваших буде златна звезда.

МОЛБА МАЛОГ СИРОТОГ ИЛИЈЕ свештате Николи

У прозорско крило вечерас сам метн'о
Ципеле малене!
О, Свети Никола, угодниче Божји,
Сети се и мене!

Док се моји мали удови детињски
У ритам мрзну,
Син богатог Ђуре носи капут зимски,
У најскупљем крзну!

Док попином Свети родитељи купе
Све што год ожели,
Дотле мени зјапе по четири рупе
На свакој ципели.

Док се, свако вече, бурна гозба спрема
Код богатог Воје,
Дотле, код нас, често, цела кућа нема
Ни комадић проје.

Дај ми макар штогод, и макар колико,
Праведниче с неба,
Бар тебе не може преварити нико:
Ти знаш, шта ком треба!

О, Свети Никола, молим ти се топло,
И Теби, о, Боже,
Донес'те ми штогод! И тата би хтео
Ал', јадник, не може!..

ЛИК
ВОЈИСЛАВА
ИЛИЋА-
МЛАЂЕГ
(Цртеж: М. М.)

ВОЈИСЛАВ Ј. ИЛИЋ-МЛАЂИ МОЈ ЖИВОТ

Бледа звезда што у ноћ заходи,
Мој се живот одморишту креће,
Стаза уска све кроз врлет води,
Дуж ње ниче и трње и цвеће.

Нежног цвећа набрао сам доста,
Ал', свенуто, тужи, не миреше...
Трње газећ', нога тврда поста
И из ње ми крв не врта више.

Само, некад, кад тело витешко
Под тежином свог крста сустане,
Из срца ми, обрађеног тешко,
Још где која капља крви кане.

Ал' те капи, рујније од ружа
У акорде звучне преобраћам;
Јад и патње мени живот пружа
А ја му их као песме враћам.

То је дивна ствар, кад човек,
окренувши се за собом, може, по
сле претрпљених страдања и ис-
кушења, мирно рећи: „Вршио
сам своју дужност!“

Најлепша утеха, коју један чо-
век може сам себи дати, то је
она коју даје чиста савест.

У данашње време агоније гра-
ђанских врлина и меркантилног
схватања патриотизма, ретки су
појединци са осећањем дужно-
сти, које иде до пожртвовања и
самопрегоравања. Буде ли их,
њихов је земни боравак скоро
редовно трагедија: животом из-
равањени и изубијани, ови,
жртве своје дужности, лежу у
своје гробове, да ускоро буду
покривени травом заборава. То
су они ретки, незнани хероји
свакидашњице, који, редовно, у-
миру без историје, који с живот
не арене ишчежавају незнано и
неопажено, мада су били заслуж-
ни свеопштег поштовања...
Из „Људи и дела“ од В. Или-
ћа-Млађег.

Трагедија гладних

— другу Обраду Јаковљевићу —

Уз стократни тутан и лупњаву звона,
Од обала Волге, до Карпата хладних,
Као дивљи чопор бесних мастодона
Пустошећи, јуре милијони гладних...

У сунчану жару блеска небо сиње,
А на земљи тврдој, распукнуле кора,
Спарушено лежи све живо растиње,
Усијане степе у пламену горе,

К'о просјак одрпан, сад Матушка клеца...
Жетелац не жање, раденик не ради;
И од родитеља остављена деца
По пољима пустим умиру од глади.

«О, мајко! О, оче!» шапће њина усна —
«Зар ви своје мале не волите више?
«Каква је то сила, демонска и гнусна,
«Која чак и љубав родитељску брише?»

Ал' одзива нема дечјем крику њином,
И сва неизмерна народна несрећа
К'о огромни камен, пада свом тежином
На њина детињска и слабачка плећа;

И, док Демон Гладни, од ког све скапава,
Тресе крвав престо Троцког и Лењина,
И докле Европа равнодушно спава,
Дотле, тамо горе, у земљи Пушкина,

Уз стократни тутан и лупњаву звона,
Од обала Волге до Карпата хладних,
Као дивљи чопор бесних мастодона
Пустошећи, јуре милијони гладних...

Поводом бомбардовања Саборне цркве у Нишу

Поред толиких материјалних и људских жртава које је Ниш поднео од пет англоамеричких бомбардовања, рушење нишке саборне цркве и разарање нишког гробаља претстављају појаве које ће Ниш и цело Поморавље памтити док је света и века. Страшно је и помислити на безброј цивилних жртава, на губитак великог броја деце, жена, радника и радница, службеника, а страшно је и видети изобразу огромним рукама нишког гробаља и саборну цркву, на чијем североисточном делу зјапа читава провалија. Људица је друг живот, али су им драге и њихове културне тековине, за чије су стварање били потребни вековни напори.

Још српски родољубиви Ниш не може доћи к себи од страшног призора које је причинило злочинско бомбардовање једне светиње, која је стечена неизмерним народним залагањем и материјалним жртвама пре више од седамдесет година. Стилски врло згодно комбинована и унутрашњим деловима и у спољашњем изгледу, дело наших градитеља са Југа који су сличне цркве саградили у неколико већих места, као што су Сарајево, Мостар, Призрен и другде, ова црква је после завршеног живописања зидова постала права знаменитост. Захваљујући увиђавности и правилном схватању владике г. Јована и црквено-општинске управе, црква је украшена фрескама, дугим ваљаним уметничким радом даровитог сликара Владимира Преодојевића (од 1937—1942 године).

Најбољи светитељски и владарски портрети и најуспелије сцене из живота Исуса Христа или из Старог завета са наших одличних фресака из средњовековних српских задужбина нашле су одраза на зидовима нишке саборне цркве, који су по својој великој површини, складном распореду и светлости давали погодну тле за овакав успео уметнички подухват.

Распоредене у духу црквено-уметничког начела кога су се придржавали наши и византиски уметници, фреске нишке саборне цркве претстављају право богатство пажљиво и вешто изражених портрета и сцена, у којима је доследно сачувана религиозно уметничка особеност наших најбољих средњовековних радова. Складност боја, изразитост ликови у портретима и сценама, светлени дух који се кроз њих испољава, узајамна повезаност по јединих делова, одмерена живост покрета и приказаних радњи, добро схваћена доследност најбољих средњовековној црквеносликарскај традицији, јесу одлике фресака нишке саборне цркве, које су уистину успело дело једног великог и племенитог напора.

Довољно би било видети само некоје делове, као што су: призори из живота Св. Саве, венац мученика и светитеља, рођење преображење и распеће Исуса Христа, чуда Спаситељева, рођење пресвете Богородице, а нарочито сјајно изражено њено успеле, па готово монументално насликане портрете и сцене у олтару, са ванредном композицијом причешћивања апостола и у врху олтарског свода са Светом Богородицом, па се уверити колику је вредност нишка саборна црква стекла вишегодишњим радом једног доброг сликара и зналаца као што је Владимир Преодојевић. Тој вредности су се дивили и страни посетиоци упућени у питања црквене уметности.

Поред једног знатног дела одличних фресака са сценама из Спаситељева живота (чудо у Кани галилејској, исцељење раслабљеног, распеће Христово, вреск сење, жртва Аврамова и др.) и са портретима, међу којима се нарочито истичу три: Стеван Немања, Стефан Дечански и Кнез Лазар, рушењем североисточног дела цркве уништене су и после дње две композиције у венцу

у Нишу

композиција са сценама из живота Св. Саве, који је насликан на обема бочним странама средње цркве.

Злочиначка бомба потпуно је уништила олтарски и средњи део параклиса на северној галерији цркве, направила провалију на северном зиду цркве у висини од 12 а у ширину од 6—9 метара и порушила делимично и северни део леве олтарске апсиде. Испод порушеног параклиса Св. Димитрија уништени су стубови и под северног трема. Није потребно ни помињати да су од великог потреса и разорности тешке бомбе многи преостали делови цркве знатно попуцали, па су поремећени и извесни састојци кровне конструкције.

Више икона из иконостаса, нарочито у његовом левом делу, готово је потпуно уништено, а познато је да су ове иконе дело нашег даровитог академског сликара и признатог уметника покојног Ђорђа Крстића, некадашњег наставника нишке гимназије. На срећу, сачувана је у црквеној канцеларији његова велика слика са сценом смрти Кнеза Лазара на Косову. Слика се сачувала, јер је канцеларија потпуно демолрана. Настолне

иконе, свећњаци и други предмети у цркви раскомзани су, књиге у олтару разбацане, а владичанске одежде и црквене утвари лежале су под рушевинама док их, убрзо после несреће, нису са великим напорима покупили ученици II мушке гимназије.

Остаје за свагда неизгладив утисак из оног болног тренутка непосредно после бомбардовања цркве, када су се међу окупљеним нишлијама могле запазити стотине са сузама у очима, са клетвом упућеном злочинцима и са уздасима и вапајем због тешке и мучне судбине српског народа.

Нишка општина и управне власти, у договору са црквеном управом, предузеле су мере да се по могућности црква оправни и доведе у ред бар толико, да због невремена и других незгода не попусти и други делови цркве. И као свесни Срби и као православни нишлије неће дозволити да им остане порушена и једна њихова светиња.

Као и њихови јуначки и пожртвовани преци, они ће упорно свим невољама и несрећама дати од себе све да њихов саборни храм, њихова знаменитост, поново пропоје и поново постане живо духовно стетиште православног и родољубивог Ниша.

Улога гвожђа у крви

— Нова испитавања — *Од Адолфа Келша*

Од како се испоставило да није само бојена материја црвених крвних зрнаца, названа хемоглобин, носилац биолошког гвожђа, већ да овај тешки метал претставља и саставни део безбројне крвне течности, која је позната под именом серум, знатно се продубио поглед на значај гвожђа за живот организма.

Како долазимо до ове неопходне материје?

Одговор гласи, да целокупна залиха гвожђа у нашем телу потиче од хране, животињске и биљне. У процесу варења гвожђе се одваја од хранљивих састојка и доспева делом као слободно гвожђе, делом као додаток разорним беланчевинастим телима кроз црвени зид у крв. Овде се оно прилагођава крвном серуму.

Учињен је важан корак ка разумевању измене гвожђевитих материја, кад се могло доказати, да се садржина крви у серумском гвожђу за време живота индивидуе по правили мења и да свако отступање од правила већ даје сигнал да је наступило болесно стање.

За време целог живота пред рођење, искључиво стање мајке одређује садржину гвожђа у бу дубем дечијем телу. Због тога није чудно, што је садржина у серумском гвожђу и код мајке и код детета иста. При нормалном здрављу, трудне жене ова вредност је упадљиво висока. Она се рачуна са 120 хиљадитих од милиграма (један хиљадити део милиграма претставља јединицу) на 100 кубних сантиметара крви.

После рођења опада код детета количина серумског гвожђа, али у разном степену, већ према његовом начину исхране. При дојењу остаје његова просечна вредност још увек на 100 јединица. При сваком другом начину исхране одојчета постаје све теже снабдевање гвожђем, и после неколико месеци налазимо само још половину оне количине, коју имају одојчад.

У вези са лаком малокрвншћу ово очигледно стање оскудне траје све док се с пролазом на мешовиту исхрану, док је дете мало, постепено опет не побољша снабдевањем гвожђем. Код школске деце, каже Алберс, пење се затим из године у го-

дину количина гвожђа све до до ба полне зрелости.

Девојчице и дечаки, који су у погледу на садржину серумског гвожђа све до пубертета нису разликовали, од тог тренутка се у томе одвајају. Код дечака се вредност серума пење на 120 јединица, код девојчица се утврђује на 90 јединица, само за време трудноће понекад пење се количина гвожђа на 120 јединица. Изгледа, да ова разлика у словљена полом, траје целог живота: дјекле, она се спроводи ка да доњице код оба пола нешто опасне количина гвожђа.

Из овог стања ствари може се већ видети, да у људском телу постоје инстанције, које количину гвожђа у серуму регулишу на одређени ниво, који не зависи од неизбежних колебања свакодневног снабдевања. У међувремену је наука открила и радни принцип овог механизма за регулисање. Тај принцип се састоји просто у томе, да се сувишно гвожђе из хране не одваја, већ се њиме снабдева јетра и оно се у њој таложи.

И слезина служи са стварање залихе гвожђа. Чим храна не садржи довољну количину гвожђа привремено или за дужи време, из ових залиха се узме потребна количина гвожђа и њоме снабде крвни серум, да би се његов ниво довео на оно стање, које одговара полу дотичног лица и његовим годинама.

Ипак изгледа да у размени гвожђевитих материја има још слабих страна.

Такве појаве редовно иду заједно са општим неповољним стањем, као на пример код разних болести. Додуше, обично се нормална количина гвожђа у телу и при јачој инвазији бактерија испрва ништа не мења. Али расположиво гвожђе одједном — такође у изванредном стању — употребљава се за друге сврхе, и услед тога нормални потрошачи почињу да тупе.

Прва последица једног таквог опозивања гвожђа је увек настајање великог дела гвожђа из серума и његова концентрација у слезини. Из ње се оно стално ставља на расположење свим оним елементима тела, који се (образовањем противтела) баве одбраном од бактерија, и то

ТАЧАН ДАТУМ РОЂЕЊА БОРЕ СТАНКОВИЋА

У погледу тачности датума рођења Боре Станковића владала је скоро општа неповзданост. Чак ни он сам није био на чисту. То је долазило отуда што се до ослобођења од Турака, у Врању нису водиле црквене књи-ге.

Неки су узимали као годину његова рођења 1874 годину, неки 1875-ту (март месец). Скерлић — а и Павле Поповић свакако из опрезности, није у својој историји опште помињао годину рођења.

Међутим, по казивању баба-Злате, Борине бабе по оцу, која га је прихватила по раној смрти материној, Бора је знао да је рођен у среду треће недеље великог поста („средопосна“). На основу тих података, један његов рођак донео му је на хартији, пасхалним рачуном израчунат, дан и месец рођења, оверен рачуном и покојног Милановића, професора универзитета, само је ту забелешку Станковић био изгубио. Доцније је према подацима из календара „Орао“ за 1876 годину, утврђено да је те године Ускрс био 4 априла, а прва недеља поста („пачиста“) почињала 22 фебруара, друга („безимена“) 29 фебруара, а трећа („средопосна“) 7 марта, а у

трећој недељи среда је била тачно 10 марта, на дан мученика Кодрата.

Дакле, према тим подацима, Бора Станковић је рођен 10(23) марта 1876 године у Врању.

БОРА СТАНКОВИЋ — РАСНИ НАШ ЧОВЕК

Познато је већ колико је Бора Станковић, и као човек и као писац, био везан за родно тле, за његово Врање, чији су му људи и нарави били једина инспирација, високо песничка, дубоко филозофска.

Ма где живео, ма шта радио, кроз његове дане и кроз његове мисли, као црвена нит се провлачи Врање.

Један његов пријатељ причао је да се Бора рђаво осећао у Паризу, граду који својим космополитским обележјем и својим рафинираним дистракцијама скида печате расности и националности.

У том префињеном Паризу, куда га је на студије послала Краљица Драга, као рођака његове жене, Бори је сметао западњачки конфор. И да би дочарао слику далеког Врања, да би се и на обалама Сене осетио мало „код куће“, он је дуж зидова своје удобне и лепо намештене собе инсталирао оријенталски „миндерлук“, а да би му макар мало лакнуло, у часовима болне постаљгије певао је врањанске севдалинке, штајући луденбушким парком, или седећи увече, у кафани.

И није дуго остао на тим „студијама“, где се у Паризу осећао „као код куће“, већ се вратио на Балкан, кући.

ЖАЛ ЗА МЛАДОСТ

Стоји Бора Станковић на углу улице. (Било је то првих година после прошлог светског рата). Наглази један његов пријатељ и поздравља га:

- Здраво, Боро! Како си?
- Ништа — са мном не ваља.
- Како то, по Богу брате?
- Тако, Остарео сам.
- Баш! Изгледаш млађи него лане.
- Е, ђавола изгледам. Ја најбоље знам да је са мном свршено.

— Морс, не говори којешта. Како знаш?

— Ево како. Имам у целу триста динара, за које не зна моја жена. Седам је сати, кафане пуне, а мени се — иде кући. Беше моје...

БОРА СТАНКОВИЋ И АЛЕКСА ШАНТИЋ

Бора Станковић није волео Далмацију јер — говорио је — има свега две боје: плаву и зелену. Ипак је са тих осунаних обала Јадрана дуго, до смрти, носио једну драгу усмену, сећање на његов први сусрет са Алексом Шантићем.

О томе је причао: Кад сам једном (1922 године) ишао случајно у Дубровник, по њем једно после подне на Локрум. Успут, приметим на клупи једног усамљеног човека, седе косе. Никад нисам дотле видео Шантића, али ми се учинило да је то он. Зауставим вођу и припитам:

То је одиста био он. Настало је љубљење. Шантић је био усхићен што се ја, Врањанац, и он, Мостарац, срећемо ту. Почело је друговање. Заједно смо одлазили на купања и сунчања. Пошто се свучемо у кабинама, и почнемо шетати по плажи онако голишави, Алекса обави како ја живо посматрам оне даме што се излежавају на сунцу, па кад опазим једну нову и привлачну, ухватиме за руке и рече:

— Испред мене да идеш! До год те не видим у мору, нећу да те пуштам. Зар да пукне нека брукка и да те протерају из Дубровника?

И тако је и било. И кад год би се тога сетио, Бора Станковић би се увек насмејао, додајући — после шале — да је Алекса имао „Срце од злата.“

У ИТАЛИЈИ ЈЕ РАЗРУШЕНА НАЈВЕЋА ЗГРАДА ОПЕРЕ

Са болним жађењем је примљена вест о уништењу театра комунале у Фиренци, који је разрушен приликом последњег непријатељског терористичког напада.

Ово позориште је било највеће у Италији и саграђено је пре неколико година, тако да је по величини и опреми спадало међу најмодернаја позоришта у Европи.

У Театру комунале одржавале су се сваке године оперске приредбе флорентинске музичке не-деље „Мађо музикале“.

Паул Матијас Падуа УЏБЕНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА ЗА НЕМЦЕ

савремени немачки сликар

Dr. A. Schmaus: Lehrbuch der serbischen Sprache.

Међу млађом сликарском генерацијом, која тежи за поносним висинама уметности, Паул Матијас Падуа је најизразитија личност. Он припада оним ретким људима који готово ништа о себи не говоре, јер њихово дело треба за њих да говори. Сам уметник назива себе аутодидактом, што треба да значи да он није био ни ученик неке академије, нити је припадао некој мајсторској класи. Међутим, он је бескрајно много научио у тешкој борби, гвозденом марљивошћу, искоришћавајући визуелно оптички таленат, страствену жељу за великим форматом, репрезентативним фрескама и веома темпераментном таленту за боју и светлост, облик и ефекат.

Велика уметничка изложба у Дому немачке уметности у Минхену 1938 год. отворила је своја врата 34-годишњем уметнику. Он је тада ушао у прве редове са својом сликом *Жена из Шварцвалда* и портретом генерала фон Рајхенауа. Иако је у оба ова рада било још понешто техничких недостатака, они су ипак у живом сећању међу изразима младе немачке уметности, која је бацила сидро на терену поштењег занатства, али ни у ком случају није хтела да остане само код пртачког израза. Већ тада се видело да је у радовима Падуа један уметник тежио за карактеристиком и изражавањем битнога у приказивању личности.

Од 1938 год. могао се код овога уметника приметити у његовим делима нагли успон са често изненађујућим решењима проблема светлости и боје, као например у његовој слици *Велики минхенац*. Иако је 1939 год. његова слика *Леда са лабудом* разочарала неке гледаоце, ипак се примећивао несумњиви напредак у техничким погледу. Године 1940, међутим, нашао је Падуа једну тему која га није заокупљала само технички, већ и чисто човечански. То је слика *Вођа говори*, где је са великим полетом његова кичица рефлектовала утисак на лица слушаоца. Исто тако успео је и поред технички сликарског његов други рад *Лужњак* чија је глава у дражесном контрасту са оделом.

На минхенској изложби 1941 год. био је уметник у избору својих тема потпуно захваћен ратним доживљајима. Тиме је Падуа успон дошао у једну нову фазу, коју је он савладао на вадивљујући начин. Снага доживљаја, његова сопствена интуиција и целокупна његова личност нашли су израза у *Бапачу пламена*, у *Десетом мају 1940* која приказује људе у јуриш на гуменом чамцу, како јуре напред дозивајући оне који иду за њима, док се недалеко од њих види непријатељски погодак.

На драматичан начин приказан је на платну живот у свом пулсирању, најгрубља стварност, садашњост која је у уметничкој обради постала историја и типичан приказ воље једног народа за делом и победом.

Тиме је уметност достигла свој највиши задатак, уметник је постао песник народног митоса. От како су се овом делу стотине хи-

љада дивили у Минхену, претставља Падуино стварање чврсти саставни део стилских елемената нашег доба, чији је пулс и лик он упознао и са чијим је ритмом у сагласности његова уметност.

После приказа народних типова 1942 год. изазвала је његова слика *Заспала Дијана* на овогодишњој минхенској изложби оправдану пажњу. Тиме је он пронашао пут великих холандских мајстора који води тајнама и ефектима боја, природној и вештачкој светлости. Изгледа као да су Рубенс и Бројгел били његови учитељи.

Тако један пресек кроз Падуино дотадашње стварање показује да је он са својом везаношћу са народом и ратним доживљајима умео да сједини виртуозност једног мајсторског новог барока. И то у својој 40-тој години када се пред њим још увек пружа широк пут за даље стварање.

Пре неколико дана познато београдско издавачко предузеће *Југословен* објавило је велики уџбеник српскога језика за Немце. Уџбеник износи 360 штампаних страница текста и представља једну интересантну и оригиналну комбинацију: у истој књизи дата је и српска граматика, и српска читанка, и српски речник.

Састављач овога уџбеника је познати немачки слависта др А. Шмаус, директор Немачког научног института у Београду. Као што знамо, др Шмаус је преко 20 година био лектор за германистику на Филозофском факултету Београдског универзитета и за то време објавио је низ одличних студија о Доситеју, Вуку, Његошу, нашој народној поезији и осталим нашим највишим националним вредностима. Заједно са проф. Радосавом Меденицом, др Шмаус је издавао и уређивао *Прилоге за проучавање народне поезије*, озбиљно и стручно редиговани часопис који је, за сразмерно кратко време, поставио на солидну научну основу проучавање наше народне поезије, о којој се у нас раније писало и расправљало већином

површно и дилетантски, без потребног научног документовања. Поред проф. др Герхарда Геземана, др Шмаус ужива глас најбољег познаваоца српскога језика и српске културе у немачкој науци.

Према томе, др Шмаус је био несумњиво најпозванији да састави овакав један уџбеник за оне своје сународнике који желе да науче српски језик и да се упознају са српским националним вредностима и духовним градилима. У овом уџбенику др Шмаус није дао сува граматичка и синтактичка правила и мртве, досадне текстове, тако честе у школским читанкама, већ живу и занимљиву језичку грађу, проткану зналачки одабраним примерима који оживљавају текст.

На овај начин, дао је истовремено и одличан уџбеник, помоћу кога ће странац лако и брзо научити наш језик, и репрезентативну антологију која ће странцу открити неоцењиво благо наше народне и уметничке књижевности и наше научне мисли.

У свој уџбеник др Шмаус је уврстио одабране текстове наших најбољих писаца, класичних

и модерних. Поред издатнога броја наших дивних народних песама и приповедака, ту су песме и приповетке, басне и путописи, одломци из романа, драма и мемоарске литературе наших класика као и наших модерних писаца.

Добро је урадио др Шмаус што у свој уџбеник није уврстио само претставнике наше лепе књижевности, већ и главне носиоце наше научне мисли. На овај начин добиће немачки читаца потпуну и заокружену слику о развоју српске књижевности и националне науке у свима њеним родовима и епохама.

Као што је лепо речено, само се оно може водети што се познаје. А наша се књижевност и наука, наша уметност и духовна култура у великој европској јавности још увек тако слабо познају и недовољно цене. Утолико се мора одати веће признање и дубља захвалност др Шмаусу, који ево већ пуне две деценије улаже несебичне напоре да нас прикаже у правој светлости наших највиших духовних стремљења и наших најплеменитијих човечанских прегнућа.

ТАМО АМО ПО БЕЧУ

Много би још могао о себи да прича, врло много, град на плавоме Дунаву, град музике и валцера. Векови су прошли и сваки је од њих оставио свој траг, утиснуо свој печат у невидљиву књигу историје. Римске тврђаве више нема. Гренадири Марије Терезије су ратовали, побеђивали или увек наемејани гинули за своју царицу. Шума, пуна дивљачи и свакојаких зверова је искрчена, а двомилонски град се шири сада на томе месту, кроз векове заплускиван у јесен мутном, а с пролећа бистром, водом дунавском.

Миран и узвишен у својој величини лежи тако Беч, други град по броју становника у Великом немачком Рајху. Лежи тако данас у петој години овог судбинског рата, а историја, прошлост и успомене кроз њега причају. Сваки кутац крије неку малу тајну, сваки део прича за себе једну страницу бечке историје.

Да почнемо са местом које деценијама улепшава Беч и пружа своје природне лепоте његовом становништву на уживање, и оним великим и оним малим, и царевима и њиховом народу, да почнемо са дворцем и парком Шенбрун.

На југозападу града, између 12 и 13 кварта, на површини од неких 176 хектара, лежи омиљено излетниште, бечлија, замак Шенбрун са својим зеленим парком, цвећем, дрворедима, базенима и скривеним фонтанама. Где ми данас пролазимо полутамним алајама и уживамо и одмарамо своје очи на шаренилу природе, пружала се пре од прилике 800 година, за време првих Бабенберга, дивља прашума, и опкољавала цео град. А тамо где данас ћутећи натмурен стоји стари замак, млела је 1130 године, покретана хладним планинским ветром, велика ветрењача, „Kattermühle“. Из године у годину прелазила је она, препродавајући, из руке у руку, док је најзад не купи Еренрајх Кепел и 1471 г. јој дозиди мали замак, назван Катербург, 1569 г. постаје власник замка и ветрењаче цр. Макс. 2 (1564—1576) и презида их у диван ловачки замак опкољен малим зоолошким вртом. 1619 г. цар Матијас презиђује поново замак и налази у његовој близини хладан извор. Откривши га узвикнује: „Ei, das ist ein schöne Brunnen“, и због тога је и замак добио доцније назив Шенбрун (der „schöne Brunnen“).

За време Марије Терезије почиње најслађије доба за Шенбрун. По царичином наређењу он се опет презиђује и добија још један спрат. Од тога доба остаје углавном непромењен до данашњих дана. У доба Марије Терезије је и парк Шенбрун сасвим проширен и уређен тако да је добио скоро гигантске размере.

И данас, када је Беч — центар Ост-

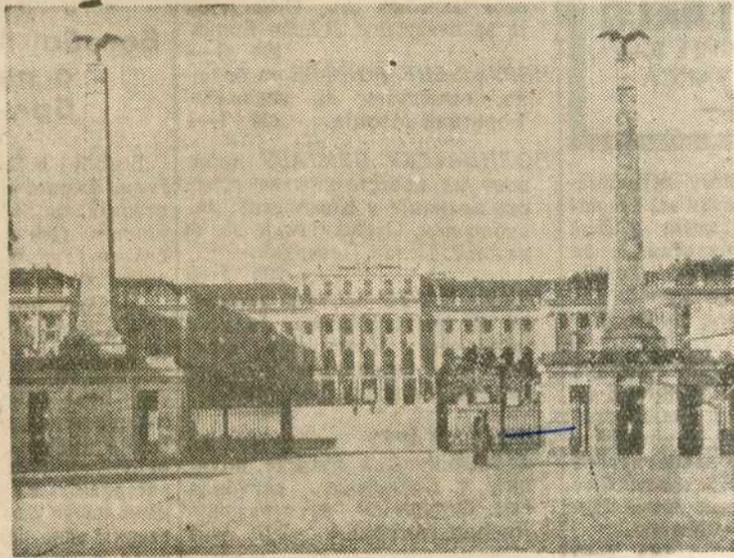
марка — изменио своју мирнодопску слику, и завио се ратним огртачем, недељом после подне бечлија одлази негде да се одмори и разоноди и прикупи снаге за нових седам дана рада, пуних многих дужности. Љубитељи бучног провода и разоноде одлазе у стари, луди Пратер. Они који желе да у двоје у самоју уживају, шетају се парком на Турском Шанцу. И тамо где су некада фијукале турске гранате, затеже данас амор тетиву на своје луку, а младост пева химну љубави.

Други, који нису стигли да изваде карте за биоскоп или позоришну претставу, одлазе недељом поподне у

дворана или боље „подијум“ за пона томе брежуљку т. зв. *Gloriette*, сматрање, са које пада поглед на град и околину. Пут којим се од замка ка Глорieti пење није пошумљен, али су обронци брежуљка оивичени шумом.

И не знајући како посетилац се, обишавши све, испне до Глорiette. Она доминира положајем, љупка Глорiette — сликарски завршетак свега. Као да лебди у шумарку над парком и замком, а тамо испод ње, губећи се у даљини, пружа се и губи у простору стари, добри Беч.

Сунце шаље своје топле зраке на

Један леп цртеж Беча

Шенбрун, да у његовим стазама и дрворедима, још једном, осете оно неказано осећање када душа пева, а срце се весели, осећање које човек добије у природи за време ведре ноћи или гледајући у ваљање таласа бистре планинске реке.

Замак Шенбрун је данас због опасности напада из ваздуха затворен, а радознало посетиоцево око може да завире кроз кључаоницу дебелу као људска рвка у његову унутрашњост. Неће много видети, јер у ходнику ништа нарочито није ни било. Прошавши кроз капију замка човек се створи пред непрегледном благом палином, покривеном многим травњацима оивиченим широким пролазима. Лево и десно се пружа велики парк, да би се изгубио, и стојио иза мале узвишнице.

Кратки јецај пролази крошњама дрвећа — то природа стење под првим Из полутамног парка допире дашак свежег поветарца. На узвишци која се уздиже неколико стотина метара удаљена од замка, требало је да сам замак буде подигнут. У доњој половини 18 века изграђена је

други крај земљине лопте. Парком пролазе последњи посетиоци, журећи се да ухвате трамвај пре тоталног замрачења, пре 20 сати у граду се већ види светлост. Још један дан је прошао, још једна недеља са успехом извршених дужности, још један корак ближе победи.

Мрак је све гушћи. И последњи посетилац одлази. Главу је увкао у рамена — хладно је. Миран и усамљен лежи и даље утонуо у таму влажне ноћи парк и замак Шенбрун. Сервењача купа своју трептаву светлост у води Нептучнове пећине. Пред замком се преплићу бечке улице. Још мало и све ће да спава, још мало....

Ноћ је, ведро, хладна бечка ноћ. Свуда је тихо, мир. У затвореном старом замку зашкрипи по која ствар, то старост кроз њу проговара. Замак и парк Шенбрун, понос Беча и његових становника мирује заједно са градом, стоји као неми сведок прошлости и пушта да кроз њега и његове хладне, мртве ствари историја прича.

Љубомир Малеш

НАША ПРИЧА:

НОВЕ ЦИПЕЛЕ

Запад се сав зажарен осветлио. У ваздуху се осећала свежина пролећнег дана који се губио. Град као да је оживео. Све је у покрету. Потмула јека издизала се над градом. Свет је хитао, застајао и опет одмицао. Беле, високе зграде, у низовима, тресле су се кад би улицама пројурio какав аутомобил и губећи се у густом сплету улица, дизао облачиће прашина. Претпразнично вече тихо је бауљало кроз свет, куће улице и улазило у тихе домове сиротих и богатих...

Радње су биле отворене. Људи су се тискали, викали, улазили празних руку, а враћали се претоварени пакетима разне робе, коју су накуповали. Сви су се журили.

Ивицом плочника корачала је лаганим кораком једна жена, забраћена марамом. Под мишком је носила неки завежљај чврсто га стискајући. Погледа јој се задржавао на људима и излосима радњи који су били осветљени јаким и разнобојном светлошћу. Издужен нос, светлуцаве очи, прамен косе који је провиривао испод мараме, и безбојне усне, све то, осветљено титравом светлошћу разноврсних светлосних реклама, као да је поигравало на врату увученом у дугу хаљину која сакриваше ноге све до старих ципела, кроз које се могаху назрети прашњави и испуцали прсти ногу...

Ево где застале. Изгледало је као да хтеле застати док поред ње не пробоше кола, па да пређе на другу страну улице. Али, не, окрете се, погледа у свет који је врвио, па тихо за себе промрмља:

„Ипак треба да купим ципеле. Ја имам, нису целе, али су ипак ципеле. А он је сасвим бос. Мо-

рам да му купим, сутра је Ускрс. Па да, сутра је Ускрс. А моје дете да нема шта да се понови! Морам, морам му купити! Ево, носим мало меса, па и неколико јаја, имаћемо чиме да се омрсимо. Ух, тешко се излази на крај. Али само до му купим ципеле, па да га обрадујем“ — и заборачи пут велике продавнице обуће. Једва се прогуба кроз густу гомилу народа и уће у радњу. Јака светлост је пресрете и она застале.

— Шта сте желели? — упита је неко. Она окрете главну и уплашено проговори:

— Овај, знате... ја би да купим једне дечје ципеле, за мога Јовицу...

— Који број носи?

— Не знам. Он је мали, а ја му први пут купујем ципеле. Ето, он је оволики — рече и показа руком колики је био њен Јовица.

— Па, знате, госпођо, — одговори јој помоћник са залишном косом и малим, црним брчићима — тако ми не продајемо ципеле. Кажите број, а не, ево оволики је... — па показа и он руком и насмеја се гласно.

Жена саже главну. Преко лица јој пређе лака румен, али и неки грч бола сави се око усана. Скоро плачним гласом рече:

— Па, знате, хтела сам да обрадујем дете. Имам новац...

— Разуме се само по себи да имате новац, — кроз смех проговори младић, гледајући руком косу. — Нисте тек ваљда дошли да купите ципеле без пара!

— Па, овај, не... — мучаше сирота жена и још више саже главу.

— Шта је то? — упита један крупан глас и постарији човек приђе тежи код које је стајала погнуте главе жена, стезући за-

вежљај, као бојећи се да јој га ко не отме. Младић се још увек тихо кикотао:

Човек се тад обрати младићу: — Шта је госпођи?

— Одакле па ја знам шта јој је — одговори овај.

— Ви сте невапитани — прекори га стари господин и упита жену: — Кажите мени шта сте желели?

Жена подиже очи у којима по играваху сузе и гласом пуним за хвалности рече:

— Хтела сам да купим ципеле, а не знам број — па руком отрсузе.

— Није то ништа — благо рече господин — лако је за то. А за кога сте хтеле ципеле?

— За сина, Јовицу, знате, он има шест година. Ево он је оволики... — и опет показа руком.

— Па то је бар лако — рече човек и нареди младићу, који се сад беше узбуђио: — Једне дечје ципеле, број двадесет, од црног бокса!

Жена, очима пуним суза и за хвалности гледаше у благе очи старог господина.

— Немојте плакати! Сад ћете ципеле добити и понети вашем сину, па ако не буду добре ви ћете их вратити и заменити. — рече човек, па узео ципеле које му доладе помоћник — Ево ципеле! А узмите и ово за у шет Јовицу — рече и узео жену под руку те јој спусти у џеп један омот, па је изведе ка излазу.

— А да платим? — упита осветљени се сиротиња.

— Већ је плаћено, и поздравите вашег сичића.

— Хвала, хвала — мучаше жена, а сузе јој поново грчнуше на очи. Старог господина нестале и жена тетуривши се изиђе на улицу.

Напољу је већ био мрак. Си-

јалице су осветљавале улице. Свет је још увек хрлио разним правцима...

„Сад ће да се обрадује мој Јова“ — мислила је она и држала танким прстима канап о коме је висила кутија са ципелама. — „Толико пута ми је говорио: мама, кад ћеш ми купити ципеле? И, ето, сад их има! О, Боже, ти ниси заборавио сиротињу, ти си се сетио и ње пред овај светли празник. Сам је Бог послао овог доброг човека“ — рече и сети се да јој је он ставио нешто у џеп. Проби се кроз свет, стаде у крај и извуче малу кесицу из џепа — биле су то бонбоне.

„Ох, ала ће се Јовица обрадовати!“ — кликну радосно; поново стави кесицу у џеп и упути се кући.

Ишла је журно. Избегавала је средину тротоара и као да се бојала да неће затећи свог сина будног.

„Он легне рано, ја увек дођем док он, а он спава, јадно дете, често пута заспи и гладан!“ — уздахну болно и скрете у попречну улицу.

Улица је била скоро празна, мине тек неки пролазник, па и он хита. Слаб светлост ретких уличних светиљки осветљавала је пуну улицу. Жена је хитала:

„Имам још дуго да идем“ — рече и погледа у небо. Месец је стојао високо на небу, а звезде трепераху. Лак поветарац провејавао је кроз пуну улицу. А тамо, са краја града, одсјаивала је црвена светлост, чула се нека хука и пуцкарање.

Пуцкарање се све јаче распирало. Сад жена угледа висок стуб дима који се дизо, сав румен и густ. Нешто је горело. Чула се звоњава ватрогасних кула, вика људи, шум воде и све јачи трескови.

Жена застале, погледа уплашено у правцу одакле допираше јека и потрча. Јурила је кроз мале, кривудаке улице. Стално је гледала у одсев ватре који се мало помало стишавало. Бука је чула све јаче. Већ је могла разазнати и људске гласове. Она устрча уз једну стрму улицу и погледа преда се.

Пред њом се указа велико згариште Осетила је топлину од јаре. Стрча низ брдо и нађе се у гомили света који се беше окупио и гледао како ватрогасци на високим стубама и са дугим цревима бацају густе млазеве воде у жариште...

Зурила је у пламен. Пратила лет воде, питала људе око себе, али јој нико не даде одговора. Сви су били заузети посматрањем пожара. Сва изневерљена трчала је око жаришта. Ништа се није могло видети од дима и пламена који су обавијали куће које су гореле...

Вика ватрогасаца језиво је одјекивала. Неки од њих улазили су неустрашиво у пламен. Чули су се тупи удари и силни трескови. Све се ломило и велико комађе дрвета летело је унаоколо. Други су износили из пламена људе и ствари. Све се црнело, све је пламен уништио...

Јак врисак пролете кроз ноћ. Сви погледаше на страну одакле допре. Један ватрогасац дожао је у наручју неки црн предмет. Ударајући се по грудима и глави, кукала је једна жена из свег гласа:

— Јој, мајкин Јово, сине! Оштар задах изгорелог меса ширио се. Ватрогасац спусти дете на земљу и оде, а преко угљенисаног леша паде сва рашчупана једна жена...

Пожар је савладао. Још се само дизао стуб црног дима. А свет је стајао и немо посматрао бледу прилику жене и изгорелог детета. Жена је клечала, очиву врпних пут неба. У једној руци држала је кесицу бонбона, а под мишком друге чврсто је лежало смртну јак, док се крај њених ногу прила кутија са новим ципелама...

Лушан Ж. Ђурић

Из наше књижевности

Богобој Атанацковић о песмама Бранновим

Богобој и Бранко били су двојица. Скоро вршњаци: Богобој старији за две године. У својем роману „Два идола“ (1851) Богобој на једном месту даје, нехотице, оцену Бранкове поезије: „...ако има кога који није био у Карловцима, тај их не зна. Је из Бранкови песама Има људи којима је Бог дао да могу тако лепо описати своје лепо осећање и природну крсоту, да је то милина — Бранко је између ови људи Његов. Ђачки растањак тако је нежан, опис карловачке околине у њачком растању тако је, као и сама природа о којој пише — умилат, питом, појетичан и дражестан...“

Бранкова стипендија

И Бранко је, у почетку свога школовања имао оскудних дана. Свакако да за безбрижнији живот свога сина у Бечу стари Тодор Радичевић није могао довољно новаца одвајати. Али Бранково познанство с Вуком у Бечу имало је за њега и материјалне користи. Вук је, наиме, измолити код кнеза Михаила стипендију за свог најсимпатичнијег „вучића“.

Стипендија је износила 800 фрината годишње. Мина Вукова о

томе закључице: „За оно доба бјеше то толико, да је Бранко могао красно живјети и весело пјезати као птица у ваздуху.“

Лични додир између Вука и Јована Хаџића

После 1848 године две зиме је с породицом провео у Бечу Јован Хаџић, вођ Вукових противника. О Месецима 1851 године приређен је „гласовити словенски бал“ у Бечу. На овај бал дошао је и Вук са ћерком Мином, која је била у србијанској ношњи док је Вук, по тадашњем српском обичају, имао фес на глави.

Поред Вука балу су присуствовали кнез Михаило Обреновић и Јован Хаџић. Видевши Хаџића с којим дотле никада усмено није ни речи проговорио, Вук му приђе и пружи руку. Два велика противника у борби око правописа, руквала су се спљачно, пријатељски. Извесно време проведи су у разговору који се свакако односио на проблем њихове међусобне борбе.

Видевши ову двојицу заједно, кнез Михаило је био пријатно изненађен. И он је пришао Хаџићу и дуго остао у разговору с њим.

МАЛИ ОГЛАСИ
СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ИЗГУБИО САМ моју легитимацију бр. 8962 издату ми од начелства среза Рамског у Вел. Градишту и оглашавам је за неважећу. Александар Јоцић, рођен 1920 године у селу Гареву, срез Рамски, округ Пожаревачки. 197 2—3

СА МОЈОМ ЖЕНОМ Николић Јованком — рођ. Марковић не живим у брачној заједници, пошто се је одала неморалном животу. Никакве њене дугове не признајем. Бракоразводну парницу повео сам. Јанко Николић, опанчар — Ужице. 198 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Душанка Радовановић. 198 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 570/43 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Дивна Вукаловић. 190 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 10822 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Василије Петровић. 191 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ и полицијску пријаву добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Викторија Стефановић. 192 3—3

ПОЛИЦИЈСКУ ПРИЈАВУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Надежда Димитријевић. 193 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 656 издату од српског начелника Грочанског изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Душан Брњић. 194 3—3

ИЗГУЂЕНЕ БОНОВЕ за брашно, оглашујем за неважеће. Ђорђевић Марија. 204 1—1

ПОЛИЦИЈСКУ ПРИЈАВУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Петар Петковић. 205 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 929 добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Надежда Ђорђевић. 206 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Јубица Босорић. 207 1—3

ИЗБЕГЛИЧКУ ЛЕГИТИМАЦИЈУ број 134143 добивену из избегличке канцеларије у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Цветко Лакић. 208 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Олга Миљковић. 209 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Ђорђевић Јованка. 210 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ и полицијску пријаву добивену од претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем их за неважеће. Обренија Радовановић. 210 1—3

СВЕДОЧАНСТВО о положеном вишем течајном испиту од 1942 г. добивено из Крагујевачке мушке гимназије, нестало ми је. Овим га оглашујем за неважеће. Петар М. Гусев, Крагујевац. 211 1—3

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ и РАНИЈОМ
„ХАЈДУК ВЕЉКОВА КУЛА“
Јездимира С. Шарића
производња ликера, коњака и рума
БЕОГРАД, Нр. Марије 89 Тел. 22-912

Једна статистика

Издавање књига српских почето је значајније бивати тек 1740 године. Од 40 до 50 године осам најестог столећа штампано је мање од 10 књига; од 60—80 мање од 40; а од 90—1800 мање од 120.

Деветнаести век је у сваком погледу донео нашем народу напредак, па и у погледу штампања књига. Тако је установљено да се штампање књига овако кретао до 1870 године:

- Од 1—10 године XIX в. штампано око 200 књига;
- Од 10—20 године XIX в. штампано око 250 књига;
- Од 20—30 године XIX в. штампано 400 књига;
- Од 30—40 године XIX в. штампано од више 500 књига;
- Од 40—50 године XIX в. штампано око 700 књига;
- Од 50—60 године XIX в. штампано 1.050 књига;
- За три године, од 1867—9, штампано више од 200 књига.

У XV веку Срби су имали топове од 42 палца

Француски племић Бертрандон де ла Брокијер, који је 1433 године провео један дан у двору деспота Ђурђа у Некудуму, а који је прокретарио тадашном Србијом, описујући Београд, каже да је то био врло јак град.

По њему, у београдском граду је тада могло бити до 6.000 коњаника, а такође је било и доста артиљерије.

Бракијер тврди како је међу српским топовима у београдском граду својим очима видео један топ, чији је пречник износио 42 палца.

Према томе, Срби су још у XV веку имали артиљерију најтежега калибра.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

184 1